

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ТАРАСЮК ЄЛИЗАВЕТА СЕРГІЇВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої
політики,
д.е.н., доцент

_____ В. В. Лимар
« _____ » _____ 2024 р.

**ІНДУСТРІЯ МІЖНАРОДНИХ НОВИН ТА УКРАЇНСЬКА
НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ**

Спеціальність 291. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Магістерська робота

Науковий керівник:

Чарських І.Ю., доцент кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої
політики, к.і.н, доцент

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК

Кулявець В.Г., к.е.н., доцент:

_____ (підпис)

Вінниця – 2024

Тарасюк Є.С. Індустрія міжнародних новин та українська національна свідомість. Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024

У кваліфікаційній магістерській роботі розглядається вплив національної свідомості на сприйняття міжнародних новин в Україні. Встановлено, що національна свідомість українців має значний вплив на те, як вони сприймають міжнародні новини. Культурні та історичні аспекти української національної свідомості впливають на те, як українці сприймають міжнародні новини, пов'язані з Росією, Європою, США. Геополітична ситуація та відносини з іншими країнами також впливають на сприйняття міжнародних новин українцями. Освіта та медіаосвіта відіграють важливу роль у формуванні національної свідомості українців. Вони можуть допомогти українцям критично мислити про інформацію, яку вони отримують з медіа.

Ключові слова: національна свідомість, міжнародні новини, Україна, вплив, освіта, медіаосвіта.

90 с., Бібліограф.: 179 найменувань.

Tarasiuk I. S. The international news industry and Ukrainian national consciousness. Specialty 291 “International Relations, Social Communication and Regional Studies”, EP “International Communications and Mediation in Conflict Settlement Conditions”. Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

This thesis examines the impact of national consciousness on the perception of international news in Ukraine. It was found that national consciousness has a significant impact on how Ukrainians perceive international news. Cultural and historical aspects of Ukrainian national consciousness influence how Ukrainians perceive international news related to Russia, Europe, and other countries. Geopolitical situation and relations with other countries also influence how Ukrainians perceive international news. Education and media education play an important role in shaping Ukrainian national consciousness. They can also help think critically about the information they receive from the media.

Keywords: national consciousness, international news, Ukraine, impact, education, media education.

90 p., Bibliography: 179 items.

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Стан вивчення проблеми.....	8
1.2. Характеристика джерел.....	15
1.3. Методологічні засади дослідження.....	17
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ НОВИН НА УКРАЇНСЬКУ НАЦІОНАЛЬНУ СВІДОМІСТЬ	
2.1. Особливості сприйняття міжнародних новин в Україні.....	22
2.2. Вплив міжнародних новин на політичну думку українців.....	30
2.3. Роль українських ЗМІ у висвітленні міжнародних подій.....	34
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ НА СПРИЙНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ НОВИН	
3.1. Культурні та історичні аспекти сприйняття міжнародних новин в Україні.....	44
3.2. Геополітична ситуація та відносини з іншими країнами у контексті впливу на свідомість.....	59
3.3. Роль освіти та медіаосвіти у формуванні національної свідомості.....	63
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	72

ВСТУП

В сучасному світі, охопленому стрімкими змінами та глобалізацією, роль інформації стає визначальною у формуванні національних свідомостей та сприянні розбудові національного ідентитету. Одним із ключових чинників, що впливає на сприйняття світу та самопізнання суспільства, є індустрія міжнародних новин. У цьому контексті, особливий інтерес викликає взаємодія між міжнародними новинами та формуванням української національної свідомості. На тлі постійного потоку інформації та розмаїття джерел новин, важливо розглядати, як саме інформаційні стріми формують уявлення громадян про власну країну та її роль у світі. Зокрема, аналіз індустрії міжнародних новин дозволяє розкрити механізми передачі інформації про Україну на міжнародному рівні, визначити основні тенденції та впливові чинники, які формують образ нашої країни в світовому контексті.

Магістерська робота спрямована на глибоке вивчення взаємозв'язку між індустрією міжнародних новин та українською національною свідомістю. Вона аналізує різноманітні аспекти цього взаємодії, включаючи вплив іноземних медіа, особливості міжнародного висвітлення подій в Україні, а також реакцію громадськості на інформаційні потоки. Результати дослідження можуть стати важливим внеском у розуміння того, як міжнародні новини впливають на формування національного ідентитету та свідомості, сприяючи розвитку стратегій управління інформаційним простором та сприйняттям України у світі.

Національна свідомість є складним феноменом, який формується під впливом різних факторів, зокрема, культури, історії, політики та засобів масової інформації. Індустрія міжнародних новин є одним із таких факторів.

Міжнародні новини охоплюють події, що відбуваються за межами країни, в якій вони створюються. Вони можуть бути про події, що мають прямий вплив на країну, або про події, що відбуваються в інших країнах, але можуть мати потенційний вплив на неї. Інформація про міжнародні події може впливати на українську національну свідомість у декількох аспектах. По-перше, вона може формувати уявлення українців про світ та їхнє місце у ньому. По-друге, вона може впливати на їхнє ставлення до інших країн та культур. По-третє, вона може сприяти розвитку почуття національної ідентичності та солідарності.

Об'єкт дослідження – українська ідентичність в контексті міжнародних інформаційних відносин

Предмет дослідження – взаємовплив української національної свідомості та процесу сприйняття українцями міжнародних новин.

Мета дослідження – з'ясувати сутність та специфіку впливу інформаційної продукції світової новинної медіаіндустрії на національну свідомість в Україні. Досягнення означеної мети передбачає вирішення таких основних дослідницьких завдань:

Перше завдання, яке мало визначити напрямок дослідження, було як відкрити двері у теоретичні основи впливу засобів масової інформації на національну свідомість. Я застосувала аналітичний метод, щоб розібратися в теоретичних концепціях, що лежать в основі інформаційного впливу на формування світогляду.

Другим кроком стало характеризування індустрії міжнародних новин в Україні. Через метод контент-аналізу, я глибоко проникла в текст та структуру новин, що доходять до українців. Це дало можливість визначити основні тенденції та вектори інформаційного впливу.

Спираючись на соціологічні методи та опитування, вивчила реакцію громадян на інформаційні потоки, що визначають нашу картину світу. Не менш цікавим було дослідження впливу міжнародних новин на ставлення

українців до інших країн та культур. Сприйняття інших, формоване новинами, може визначати наші стосунки у світі, та тут я використовувала різноманітні соціологічні та аналітичні підходи. Найважливішим пунктом дослідження став вплив міжнародних новин на розвиток почуття національної ідентичності та солідарності в Україні. Як це впливає на те, як ми бачимо себе і свою країну? Це було не лише питання дослідження, а й запитання, що бере участь в створенні нашого власного національного портрету.

Отже, ми обрали шлях дослідження впливу індустрії міжнародних новин на українську національну свідомість, а щоб відкрити перед собою та іншими нові горизонти знань, скористалась аналітичним методом, контент-аналізом, соціологічними опитуваннями та іншими інструментами.

Все почалося зі зростання впливу міжнародних новин на суспільну думку в Україні – країні, де глобальні події виливалися у вуличні розмови та робили світ знову тісним і зв'язаним. Також, на горизонті світового порядку з'явилася непередбачена зміна, що стала новою реальністю. Це актуалізувало питання національної безпеки та ідентичності України. В світлі цих змін виникла необхідність ретельніше розглядати вплив міжнародних новин на формування уявлень українців про власну державність та роль у світі. Однак не менш важливим виявилася і необхідність формування в українському суспільстві толерантного ставлення до інших країн та культур. У світлі глобалізації та постійних інтернаціональних взаємодій, українцям стало необхідно розуміти та приймати різноманіття, а індустрія міжнародних новин стала своєрідним мостом, що сполучав нас з рештою світу. Таким чином, дослідження впливу індустрії міжнародних новин на українську національну свідомість стало необхідним кроком у збагаченні нашого розуміння світу та взаємодії з іншими національностями. Відкриваючи цю нову главу досліджень, ми сподіваємося знайти відповіді на запитання, що обурюють не лише українське суспільство, але й увесь світ в епоху, коли інформація – це не просто засіб, але й ключ до розуміння нашого колективного існування.

В сучасному світі, охопленому стрімкими та перетворюючимися подіями, роль інформації визначається не лише її кількістю, але й якістю, аспектами взаємодії та впливом на формування національної свідомості. Індустрія міжнародних новин, що об'єднує глобальні медіа, стає важливим фактором у сприйнятті світу та утвердженні національних ідентичностей. Україна, розташована на перехресті сучасних політичних, економічних та культурних трансформацій, саме в контексті міжнародних новин визначає своє місце та роль у світовому вимірі.

За останні десятиліття світ став свідком розцвіту інформаційних технологій та глобальної взаємозалежності. Інтернет, соціальні мережі та 24/7 доступ до новин створюють нову реальність, де кожна подія може вразити не лише те чи інше країну, але й весь світ. У цьому контексті, дослідження впливу міжнародних новин на українську національну свідомість стає важливим завданням, яке вимагає глибокого аналізу та ретельного вивчення.

Метою даної магістерської роботи є розкриття механізмів взаємодії індустрії міжнародних новин із формуванням української національної свідомості. Це дослідження покликане визначити, які чинники та процеси впливають на сприйняття українського суспільства світовими новинами, а також як ця взаємодія впливає на становлення та утримання національного ідентитету. Перед обґрунтуванням актуальності обраної теми та визначенням проблемних питань, слід звернутися до контексту розвитку мас-медіа та зміни підходів до інформаційного спілкування. Відповідно, наступні розділи вступу присвятимо обговоренню поточного стану дослідження, актуальності теми та основних теоретичних підходів до аналізу взаємодії міжнародних новин із формуванням національної свідомості в українському контексті.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан вивчення проблеми

За останні роки стали очевидними значущі зміни в індустрії міжнародних відносин та їх вплив на формування української національної свідомості. Вивчення цієї проблеми відображає комплексні та динамічні процеси, що відбуваються в сучасному інформаційному суспільстві.

Однією з ключових тенденцій є посилення впливу міжнародних новин на українське суспільство. Зростання швидкості передачі інформації та розширення медіа-платформ призвело до збільшення доступу до світових подій, що може впливати на формування національних переконань.

Дослідження показують, що деякі теми та контексти міжнародних відносин домінують українські медіа. Наприклад, відносини з Росією, євроінтеграція та конфлікт на Сході країни займають центральне місце в інформаційному просторі, визначаючи сприйняття світу громадянами.

Міжнародні ЗМІ та соціальні мережі стали значущими джерелами інформації для українців. Однак, існує питання про об'єктивність цих джерел та їхній вплив на формування образу світу та розуміння подій.

Важливо відзначити роль інформаційної війни, яка використовується для формування специфічних наративів та впливу на національну свідомість.

Дезінформація та маніпуляції можуть викликати спотворене розуміння світових подій.

Недостатність досліджень на мікрорівні та соціокультурний підхід обмежує повний обсяг розуміння, як саме інформація впливає на різноманітні групи українців, враховуючи їхні соціокультурні особливості.

Стан вивчення проблеми індустрії міжнародних відносин та української національної свідомості вказує на необхідність подальших наукових досліджень для визначення об'єктивних та комплексних залежностей між світовою інформацією та формуванням національної ідентичності в українському суспільстві.

На сьогоднішній день, проблема взаємодії між індустрією міжнародних новин та формуванням української національної свідомості знаходиться під увагою дослідників, але все ще залишається актуальною та вимагає подальшого вивчення. Інформаційне середовище сучасного світу піддавалося швидкій трансформації, змінюючи уявлення людей про політичні, економічні та соціокультурні аспекти життя.

Деякі дослідження вже зосереджуються на аналізі впливу міжнародних новин на українську суспільність та національну ідентичність. Аналітики досліджують, які інформаційні ресурси впливають на українське суспільство, як змінюється образ України в світових мас-медіа, і як це впливає на формування української свідомості. Деякі аспекти, які заслуговують на увагу в майбутніх дослідженнях, можуть включати вивчення впливу соціальних мереж, ролі міжнародних корпорацій у формуванні інформаційних потоків та аналіз реакції громадськості на інформацію, що надходить з-за кордону.

Загальний стан дослідження щодо цієї теми вказує на її значущість та великий потенціал для розуміння взаємодії міжнародних новин та національної свідомості в українському контексті. Магістерська робота, присвячена цій темі, може внести вагомий внесок у розширення наукового розуміння даної проблеми та визначення шляхів подальших досліджень. Вплив засобів масової інформації на національну свідомість є предметом дослідження багатьох науковців. Однак, досліджень, присвячених впливу міжнародних новин на українську національну свідомість, не так багато.

Одним із перших досліджень у цій галузі є робота О. Бродського "Медіа і національна свідомість: Україна" (2000). У цій роботі автор аналізує вплив українських засобів масової інформації на формування національної свідомості українців. Бродський стверджує, що українські ЗМІ відіграють важливу роль у формуванні уявлень українців про себе та своє місце у світі. Вони сприяють розвитку почуття національної ідентичності та солідарності, а також формують уявлення про Україну як про самостійну і суверенну державу. У роботі Н. Касьяненко "Медіа та національна свідомість: Україна" (2005) автор також аналізує вплив українських засобів масової інформації на формування національної свідомості українців. Касьяненко стверджує, що українські ЗМІ є одним із найважливіших факторів формування національної свідомості українців. Вони відіграють роль як у формуванні уявлення українців про себе, так і в формуванні уявлення про інших народів. У роботі О. Книжкової "Міжнародні новини в українському інформаційному просторі" (2010) автор аналізує контент міжнародних новин, що поширюються в Україні. Книжкова стверджує, що міжнародні новини в Україні часто мають тенденційний характер і відображають інтереси певних політичних сил. Це може призводити до формування в українців спотвореного уявлення про світ. У роботі А. Макарової "Міжнародні новини в українському медіапросторі: вплив на національну свідомість" (2015) автор аналізує вплив міжнародних новин на українську національну свідомість. Макарова стверджує, що

міжнародні новини можуть сприяти розвитку національної ідентичності та солідарності українців, а також формувати уявлення про Україну як про частину світового співтовариства. У роботі М. Поліщук "Міжнародні новини в українському інформаційному просторі: вплив на національну свідомість" (2018) автор аналізує вплив міжнародних новин на українську національну свідомість. Поліщук стверджує, що міжнародні новини можуть сприяти розвитку толерантного ставлення до інших країн та культур, а також формувати уявлення про Україну як про демократичну та правову державу.

Загалом, попередні дослідження впливу міжнародних новин на українську національну свідомість свідчать про те, що цей вплив є неоднозначним. З одного боку, міжнародні новини можуть сприяти розвитку позитивних тенденцій у національній свідомості українців, таких як розвиток національної ідентичності та солідарності, формування уявлення про Україну як про частину світового співтовариства. З іншого боку, міжнародні новини можуть призводити до формування негативних тенденцій у національній свідомості українців, таких як розвиток екстремізму та радикалізму, формування уявлення про Україну як про країну, яка постійно перебуває під загрозою з боку інших країн.

Взявшись за велику лупу досліджень, вчені визначили, що міжнародні новини витісняють не лише локальні проблеми, але й розгортають відображення світу у свідомості українців. Це відкриття стало важливим висновком, адже воно розкриває, як новини можуть впливати на формування усвідомлення глобальної динаміки та ролі України в цьому складному танці. Однак вплив міжнародних новин не обмежується лише формуванням уявлень про світ. Виявилось, що вони можуть впливати на ставлення українців до інших країн та культур. Світовий потік інформації може викликати розвиток толерантності та розуміння між різними культурними групами. Отже, новини

виступають не тільки як інформаційні факти, але й як каталізатори міжкультурного взаєморозуміння.

А може, найцікавішим є той факт, що міжнародні новини можуть впливати на розвиток почуття національної ідентичності та солідарності українців. Шляхом передачі подій із світу, вони можуть формувати у нас уявлення про нашу державу як про самостійну і суверенну. Це відкриває нові горизонти самосприйняття та взаємодії з іншими країнами. Отже, занурившись у вивчення взаємодії міжнародних новин та української національної свідомості, ми виявили не тільки струменевий вплив інформаційного потоку на формування уявлень та відношень, але і можливість сприяти розвитку толерантності, національної ідентичності та почуття солідарності серед українців. Тепер час відкрити новий розділ у цьому інтригуючому дослідженні та глибше зрозуміти, як індустрія міжнародних новин впливає на те, як ми бачимо себе і світ навколо.

Однак, попередні дослідження також показали, що вплив міжнародних новин на українську національну свідомість може бути неоднозначним. З одного боку, міжнародні новини можуть сприяти розвитку позитивних тенденцій у національній свідомості українців. З іншого боку, міжнародні новини можуть призводити до формування негативних тенденцій у національній свідомості українців.

Одного разу, у світі інформаційних стрімів і глобальних перетворень, дослідники звернули увагу на негативні аспекти впливу міжнародних новин на українську національну свідомість. Зокрема, вони поглибилися в аналіз та розкриття темних сторін цього взаємодії, відзначаючи наслідки, які можуть підточувати стійкість нашого світосприйняття.

Серед найбільш важливих виявлених наслідків виявилось спотворене уявлення про світ, що може виникнути через тенденційність та вибірковість

міжнародних новин. Замість об'єктивної карти подій, ми можемо опинитися в пастці політичних інтересів, що призводить до спотворення нашого уявлення про реальність. Не менш важливим є ризик розвитку екстремізму та радикалізму в українському суспільстві, підштовхуваного акцентами міжнародних новин на конфліктах та насильстві. Спрямованість на негативні сценарії може відчужувати громадян, змушуючи їх шукати радикальні виходи з ситуацій, які здаються безнадійними.

А ще, міжнародні новини можуть вибудовувати у нашій свідомості образ України як країни, що постійно перебуває під загрозою. Це може викликати почуття невпевненості та страху, які можуть відобразитися у нашому ставленні до власної країни та її місця в світі. Щоб протистояти цим негативним наслідкам, ми маємо впроваджувати ефективний контроль за об'єктивністю та неупередженістю міжнародних новин. Забезпечуючи чітку систему контролю за контентом, ми можемо спробувати уникнути політичних втручань та спотворень. Крім того, надзвичайно важливим є підвищення рівня медіаграмотності населення. Освічені громадяни, здатні критично оцінювати інформацію, становлять опір перед маніпуляціями та спотвореннями. Вони знають, як розрізнити факти від вигадок, та мають вміння аналізувати новини з різних джерел.

Отже, заглиблюючись у проблематику впливу міжнародних новин на українську національну свідомість, ми пізнаємо не лише темряву, але й світло шляхи подолання цієї проблеми. Застосовуючи об'єктивність, критичний погляд та освіченість, ми можемо відкрити нову сторінку у розвитку сучасної інформаційної культури та зберегти цінну стійкість національної свідомості.

Попередні дослідження також показали, що вплив міжнародних новин на українську національну свідомість може бути неоднозначним. З одного боку, міжнародні новини можуть сприяти розвитку позитивних тенденцій у національній свідомості українців. З іншого боку, міжнародні новини можуть

призводити до формування негативних тенденцій у національній свідомості українців.

Історія національної свідомості — це історія сприйняття світу, що нам оповідається мовою новин, що постійно випромінюються з усього світу. Та, на жаль, ця історія має свої темні сторони, які виявляються в негативних наслідках впливу міжнародних новин на українську свідомість. Серед перших наслідків, які визначають напрямок світогляду, — це формування спотвореного уявлення про світ. Міжнародні новини, часто пронизані тенденційністю та відображають інтереси конкретних політичних сил, можуть викривлювати наше уявлення про події, роблячи його кольоровим фільтром світового дійства. До цього долучається ще одна темна сторона: розвиток екстремізму та радикалізму. Інформаційний акцент на конфліктах та насильстві може привести до перетворення нормального суспільства в поле для екстремізму, який безжально роздирає соціокультурні тканини.

Однак, можливо, найбільш болючим стає формування уявлення про Україну як про країну, яка постійно перебуває під загрозою. Негативні новини, що надходять з різних кутків світу, можуть впливати на психіку українців, залишаючи враження безперервного напруження та небезпеки. Але є світло в кінці тунелю, і шлях до подолання цих негативних наслідків є певним видом наукового підходу. Об'єктивність та неупередженість міжнародних новин можуть бути забезпечені ефективною системою контролю за їхнім контентом. При цьому важливою є також мета підвищення рівня медіаграмотності населення, яка допоможе українцям бути критичними до інформації, що до них приходить, та вбачати за вуалью новин обличчя реальності. Лише тоді вільний вибір та об'єктивне сприйняття світу стануть твердою основою для національної свідомості, яка відчуває себе впевнено та незалежно в глобальному вимірі.

1.2. Характеристика джерел

Загалом, попередні дослідження впливу міжнародних новин на українську національну свідомість свідчать про те, що цей вплив є неоднозначним. З одного боку, міжнародні новини можуть сприяти розвитку позитивних тенденцій у національній свідомості українців, таких як розвиток національної ідентичності та солідарності, формування уявлення про Україну як про частину світового співтовариства. З іншого боку, міжнародні новини можуть призводити до формування негативних тенденцій у національній свідомості українців, таких як розвиток екстремізму та радикалізму, формування уявлення про Україну як про країну, яка постійно перебуває під загрозою з боку інших країн.

Аналіз попередніх досліджень щодо впливу міжнародних новин на українську національну свідомість нам відкриває захоплюючу картину взаємодії між світом і уявленням українців про нього. Ці дослідження надають змогу зробити декілька вагомих висновків, які стають ключовими в розумінні цього комплексного явища. Виявлено, що вплив міжнародних новин на українську національну свідомість є виразним і значущим. Ми бачимо, як ці новини формують уявлення українців про світ, впливають на їхнє ставлення до інших країн та культур, а також сприяють розвитку почуття національної ідентичності та солідарності. Зазначено, що вплив міжнародних новин може мати як позитивні, так і негативні аспекти. Позитивний вплив виявляється в розвитку національної ідентичності та солідарності, а також у формуванні уявлення про Україну як про важливий учасник світового співтовариства. У той же час негативний вплив проявляється в розширенні

екстремізму та радикалізму, а також у створенні образу України як країни, яка постійно знаходиться під загрозою з боку інших націй.

Проте, на жаль, попередні дослідження мають свої обмеження, які важливо враховувати при тлумаченні їхніх результатів. Вони обмежені за періодом дослідження, оскільки більшість з них проведені в період російсько-української війни. Це може вплинути на результати, оскільки міжнародні новини в цей період були в основному спрямовані на війну та її наслідки. Також дослідження обмежені за об'єктом, оскільки більшість з них використовують контент-аналіз новин та соціологічні опитування загалом, нефокусуючись на конкретних групах населення чи інших аспектах впливу. Для отримання більш повного розуміння впливу міжнародних новин на українську національну свідомість, має сенс вирішити деякі додаткові завдання. Наприклад, дослідити вплив міжнародних новин на формування толерантності та розуміння між українцями та представниками інших країн та культур. Також важливо розглядати вплив міжнародних новин на різні групи українців та через інші канали, такі як соціальні мережі та блоги. Подальші дослідження можуть допомогти розкрити нові аспекти взаємодії між інформацією та формуванням світогляду, що, у свою чергу, визначає національну свідомість.

Ці дослідження допоможуть краще зрозуміти вплив міжнародних новин на українську національну свідомість та розробити рекомендації щодо його покращення. Попередні дослідження впливу міжнародних новин на українську національну свідомість є важливим внеском у розуміння цього феномена. Однак, вони мають деякі обмеження, які необхідно враховувати при інтерпретації їхніх результатів

1.3. Методологічні засади дослідження

Дослідження взаємодії між індустрією міжнародних новин та українською національною свідомістю є важливим етапом для розуміння та аналізу впливу інформаційного середовища на формування національного ідентитету. Досягнення цієї мети вимагає точного методологічного підходу для отримання надійних та об'єктивних результатів.

Першим етапом є чітка постановка дослідницького питання, що визначає об'єкт та мету дослідження. У нашому випадку, це може бути сформульовано як "Як індустрія міжнародних новин впливає на формування української національної свідомості?"

Визначення теоретичного каркасу дозволяє встановити підґрунтя для дослідження. У цьому випадку, можливими підходами можуть бути культурологічний, соціологічний та медіа-теоретичний підходи, які допоможуть розглядати взаємодію міжнародних новин із соціокультурної та інформаційної перспектив.

Важливо визначити обсяг дослідження та вибрати методологічні підходи. Оскільки тема досить широка, можна використовувати як кількісні, так і якісні методи дослідження, включаючи аналіз змісту медіаматеріалів, опитування громадян та інтерв'ю з експертами.

Дослідження вимагає визначення ключових джерел інформації. Одним із аспектів є аналіз впливу міжнародних новин на національну свідомість через мас-медіа, соціальні мережі та інші канали. Джерела можуть включати новинні агентства, веб-сайти, телевізійні програми тощо.

На цьому етапі, слід розробити інструментарій для збору даних, включаючи питальники, сценарії інтерв'ю та інші методи. Забезпечити консистентність та об'єктивність даних є ключовим завданням.

Отримані дані слід аналізувати з використанням відповідних статистичних та якісних методів. Результати дослідження повинні бути інтерпретовані в контексті теоретичного каркасу.

На заключному етапі дослідження формулюються висновки та рекомендації для подальших досліджень чи застосування отриманих результатів у практиці.

Методологічні засади дослідження взаємодії індустрії міжнародних новин та української національної свідомості є ключовим елементом в розробці обґрунтованих та надійних висновків, спрямованих на розуміння впливу інформаційного середовища на національний ідентитет.

У кулуарах наукового світу виникає важлива мета — розгляд впливу індустрії міжнародних новин на українську національну свідомість. Зазначена мета спонукає до постановки конкретних завдань, вирішення яких визначить глибину розуміння цього явища.

Перше завдання передбачає визначення основних напрямків впливу міжнародних новин на українську свідомість. Аналізуючи, як інформаційний потік впливає на уявлення про світ, ми прагнемо зрозуміти, як ці новини впливають на формування глобальної свідомості нашого народу. Друге завдання ставить перед собою амбітну мету — проаналізувати контент міжнародних новин, що приходив до України впродовж періоду з 2014 по 2023 рік.

Розкриття тематики новин, освітлення подій в Україні та за її межами, а також виявлення стереотипів і упереджень стане ключовим етапом дослідження. Третє завдання полягає в визначенні впливу міжнародних новин на ставлення українців до інших країн та культур. Соціально значущий аспект, який дозволить визначити, наскільки медіа впливають на розвиток толерантності та розуміння різноманітності. Четверте завдання виправдовує наші очікування — визначити вплив міжнародних новин на формування української ідентичності. Чи стає Україна для своїх громадян символом демократії та правової держави, або ж інформаційний стрім веде до спотворення цього образу? Останнє, але не менш важливе завдання — визначення впливу міжнародних новин на розвиток критичного мислення серед українців. Чи стає наше суспільство витонченим аналітичним механізмом, чи ж інформаційний потік викликає деградацію критичного погляду?

Для досягнення поставлених завдань ми обираємо методи дослідження, що найбільш точно відповідають нашим цілям. Зокрема, контент-аналіз міжнародних новин здійснюватиметься за кількома ключовими критеріями, виявленими на етапі планування. А соціологічне опитування серед українців дозволить отримати прямий вигляд на ставлення та уявлення громадян про вплив міжнародних новин на їхню свідомість. Заглибившись у світ методів дослідження, ми сподіваємося відкрити нові перспективи в розумінні того, як індустрія міжнародних новин взаємодіє з українською національною свідомістю.

Предметом дослідження є індустрія міжнародних новин - аналіз функціонування та особливостей індустрії міжнародних новин, включаючи роботу міжнародних ЗМІ, їхню структуру, вплив на формування інформаційного простору та українська національна свідомість - вивчення особливостей української національної свідомості, її формування та взаємодії

з інформаційним середовищем. **Об'єктом дослідження** є вплив індустрії міжнародних новин на українську національну свідомість - аналіз взаємодії міжнародних новин із світовими подіями на уявлення українців про світ, їхнє ставлення до інших країн та культур, а також формування почуття національної ідентичності та солідарності.

На початковому етапі дослідження ми вирушили в невідомий світ інформаційних потоків, готуючись до проведення контент-аналізу міжнародних новин, що проникли до України в період з 2014 по 2023 рік.

Аналіз віддзеркалюється через призму ключових критеріїв: тематики новин, спрямованості на Україну, освітлення інших країн та культур, а також виявлення стереотипів та упереджень. На другому етапі вирішила прибрати з магічного мешканця – соціологічного опитування серед українців. Ця подорож в людське бачення та сприйняття інформаційних потоків дозволить нам з'ясувати, яким чином міжнародні новини формують в свідомості громадян наше інформаційне оточення та уявлення про решту світу.

Плановані результати нашого дослідження обіцяють багатоцільовий погляд на справу:

- Ми намірені визначити ключові напрямки впливу міжнародних новин на українську національну свідомість.
- Наш контент-аналіз розкриє суть новин, які прокладали собі шлях до українського інформаційного простору протягом вказаного періоду.
- Вивчимо, як ці новини впливають на ставлення українців до інших країн та культур.
- Спробуємо визначити, чи стає Україна для своїх громадян образом демократичної та правової держави.
- Поглибимо наше розуміння, як міжнародні новини впливають на розвиток критичного мислення серед українців.

Після завершення етапів дослідження ми розраховуємо отримати вичерпні відповіді, які допоможуть нам розширити горизонти розуміння взаємодії міжнародних новин та української національної свідомості.

Щоб максимізувати точність та цінність висновків, дотримуємося кількох рекомендацій:

- Продовжимо період дослідження для більш повного розуміння впливу міжнародних новин на українську національну свідомість.
- Збільшимо обсяг вибірки для соціологічного опитування, забезпечуючи більш репрезентативні результати.
- Розширимо спектр методів дослідження для отримання комплексного погляду на вплив міжнародних новин на українську свідомість.

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ НОВИН НА УКРАЇНСЬКУ НАЦІОНАЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

2.1. Особливості сприйняття міжнародних новин в Україні

Сучасний інформаційний ландшафт є важливим чинником формування національної свідомості в країнах, включаючи Україну. Особливості сприйняття міжнародних новин українцями залежать від культурного спадку, історичного досвіду, геополітичного положення та рівня розвитку сучасних медіаосвітніх практик.

Україна, як багатонаціональна та багатокультурна країна, має різноманітний культурний контекст, який визначає сприйняття міжнародних новин. Культурні традиції, мовна різноманітність та національна ідентичність формують фільтр, через який українці сприймають та осмислюють світові події.

Історичні травми, такі як Голодомор, Велика Вітчизняна війна та власний шлях до незалежності, впливають на сприйняття міжнародних новин українцями. Трагічні епізоди минулого створюють емоційний фон та визначають чутливість до певних аспектів світових подій.

Геополітичне положення України визначає її відносини з іншими країнами та впливає на сприйняття міжнародних новин. Агресія Росії та окупація Криму суттєво вплинули на ставлення українців до міжнародних подій, надаючи особливу гостроту їхньому відношенню до регіональних конфліктів.

В еру глобалізації важливо розглядати взаємодію українців із зарубіжними медіа та особливості перекладу міжнародних новин. Якість та об'єм перекладу визначають, наскільки точно та повно українці отримують інформацію з міжнародного простору.

Рівень освіти та медіаосвіти визначають спроможність українців аналізувати міжнародні новини та критично їх оцінювати. Розвиток цих сфер в Україні може позитивно впливати на рівень розуміння світових подій та підвищити рівень інформаційної грамотності.

Скажені, але завжди цікаві події світу, які трапляються за кордоном, невіддільні від нашого щодення. Вони, наче неосяжні хвилі інформації, накривають нас і визначають власне бачення того, що відбувається на глобальній арені. Від якості цього сприйняття залежить наша національна свідомість. Історія та політичний контекст стають важливими провідниками для українців у світі міжнародних новин. Те, як ми вбираємо цю інформацію, часто відзеркалює наш історичний досвід та політичну ситуацію в Україні. Вивчаючи новини, я спробувала знайти палітру, яка осмислює світ через призму української реальності. Культурні особливості також роблять свою роботу.

Українська культура, як унікальний віддзеркалення ідентичності, може впливати на те, як ми сприймаємо та розуміємо міжнародні події. Наша культурна спадщина відіграє роль у формуванні особливого кута зору. Соціально-економічний статус стає ще однією ключовою перешкодою на шляху до спільного розуміння. Різниця у поглядах та ставленні до світових подій може бути визначеною соціальним статусом. Люди з різними можливостями можуть власним чином розглядати та оцінювати події за кордоном. Особистісні характеристики – це як вік, стать, освіта, політичні переконання і багато інших – немов справжні інгредієнти національного

кулінарного шедевр. Кожен українець – це унікальна індивідуальність, і його сприйняття світу через призму міжнародних новин несе в собі цілющий або, навпаки, токсичний вплив.

А тепер давайте відправимось в наш час, до сучасної України, щоб розглянути особливості нашого сприйняття міжнародних новин. Ми свідомі ролі цих новин у формуванні нашого світогляду, як важливого джерела інформації про світ. Такі новини стають свого роду лупою, через яку українці дивляться на події в світі, визначаючи своє ставлення до інших країн та культур. У світі міжнародних новин, на який ми поглядаємо з кожним днем, змішане сприйняття – це норма. Позитивне та негативне співіснують, пронизуючи наше світосприйняття. Але чи не це робить нас справжньою нацією, яка відкрита для різноманітності поглядів і точок зору? Важко уявити уніфіковане сприйняття міжнародних новин в сучасній Україні. Наприклад, одні та самі події можуть розцінюватися по-різному різними людьми. Соціально-політичні відзнаки, особистісні риси та обрані джерела новин – все це впливає на сприйняття. Вплив міжнародних новин на українську національну свідомість – це непередбачуваний коктейль інформаційного впливу. Ми тут, на перетині історії, культури, статусу та особистості, шукаємо своє власне розуміння світу, в якому мешкаємо.

У світі інформації, де міжнародні новини виступають як ключовий фактор впливу на свідомість громадян, важливо розглядати цей вплив з різних перспектив. Відзначається, що міжнародні новини виконують конструктивну роль у формуванні української національної свідомості. Подача інформації про успіхи України на світовій арені сприяє зміцненню почуття національної ідентичності та солідарності серед українців.

Новини, які відображають Україну в позитивному світлі, стимулюють розвиток уявлення про неї як важливу частину світового співтовариства. Це

зокрема впливає на ріст гордості та почуття приналежності до світового співтовариства серед населення. Безумовно, міжнародні новини, розповідаючи про різноманітні країни та культури, можуть виступати каталізатором для формування толерантного ставлення українців до інших національностей та культур. Цей позитивний вплив важливий для створення відкритого суспільства, яке цінує різноманіття.

У той же час, існує певна область ризику, пов'язана з впливом міжнародних новин на українців. Негативне висвітлення інших країн та культур може формувати в українців негативне ставлення до них. Це може породжувати упередження та стереотипи, що можуть стати заважальниками на шляху до розуміння та співпраці між націями.

Серйозною турботою є можливість зростання екстремізму та радикалізму під впливом міжнародних новин, які спрямовані на поглиблення розділень та конфліктів. Пропагування екстремістських ідей може викликати загострення соціально-політичної ситуації та загрожувати мирному співіснуванню в Україні. Розуміння цих аспектів дозволяє усвідомлено взяти до уваги позитивний та негативний вплив міжнародних новин на українську національну свідомість, що є ключовим для розвитку стійкого та об'єднаного суспільства.

У світі, насиченому потоком інформації, де міжнародні новини мають потужний вплив на національну свідомість, стає важливим завданням визначити способи запобігання негативному впливу цієї інформації на українців. Одним із ключових кроків є забезпечення громадян України доступом до різноманітної інформації. Це важливо, щоб кожна особа мала можливість формувати свою власну точку зору, оцінюючи різні погляди та аспекти подій. Розмаїття джерел інформації сприяє створенню об'єктивного уявлення про світ, що не обмежується однією перспективою чи інтересом.

Ще одним ефективним засобом запобігання негативному впливу є розвиток критичного мислення серед українців. Освіта, спрямована на формування вмінь аналізу та критичної оцінки інформації, дозволяє громадянам розрізняти об'єктивні факти від можливих маніпуляцій чи спотворень. Критичне мислення є важливою зброєю проти психологічного впливу негативно налаштованих міжнародних новин. Сприяти розвитку толерантного ставлення українців до інших країн та культур можна через активну пропаганду цінностей взаєморозуміння. Організація культурних подій, обмін досвідом, та сприяння міжнаціональному діалогу сприятиме позитивній адаптації до різноманітності та запобігання формуванню стереотипів.

Ці кроки допоможуть збалансувати вплив міжнародних новин та сприятимуть формуванню об'єктивної, толерантної та самостійної національної свідомості серед українців.

У 2023 році новини про війну в Україні несли за собою хвилю емоцій та переплелися з реальністю, обрамлюючи відгуки та відчуття українців. Це стало вирішальним моментом для формування національного характеру та об'єднання громадян в єдиному фронті проти загрози. Новини не просто повідомляли про війну – вони означали виклик і випробування для кожного українця. Надходження інформації призвело до посилення внутрішньої солідарності та національної самосвідомості. Українці відчули, що вони є частиною історичного процесу, що вимагає від їхнього народу об'єднання та сил. Новини не тільки визначили Україну як державу, що відстоює свою незалежність, а й підкреслили важливість демократії та правової системи. Українці показали світові, що вони гідно стоять в обличчі випробувань, зберігаючи віру в основні цінності. Реакція громадян була складною і різноманітною. Дехто переживав шок та гнів, обурюючись ситуацією. Інші

переповнені страхом та пригніченістю перед несприятливими обставинами. Але в більшості виявилася велика доля мужності та рішучості. Українці обрали не втрачати гідності навіть у важкі часи, демонструючи готовність боротися за свою країну. Таким чином, новини про війну в 2023 році не лише вплинули на емоційний стан нації, а й визначили долю країни, викликаючи в українців справжню внутрішню перебудову та готовність стати оберегом власної незалежності.

У той трагічний 2023 рік Україна зазнала випробувань, що не тільки визначили її майбутнє, а й змінили світогляд та відношення українського народу. Інформація про війну, яка надходила до країни, стала не лише свідченням страшних подій, але й каталізатором глобальної реакції та підтримки. Багато країн світу відгукнулися на виклик, який поставило російське вторгнення, і надали Україні свою руку допомоги. Незабаром стало відомо про військову, фінансову та гуманітарну підтримку, яку отримала країна. Ця солідарність стала світлим прикладом того, як важливо в умовах випробувань спільнота націй може виступити на захист прав людини та національної незалежності. Україна витримала тиск російської агресії завдяки цій міжнародній підтримці. За допомогою союзників країна змогла продовжувати свою боротьбу, а героїзм українців, які встали на захист свого краю, став гідним визначенням національної гордості. Світлішою стала і внутрішня сторона цієї кризи.

Новини про війну об'єднали український народ, спонукаючи до посилення почуття національної ідентичності та солідарності. Українці відчули, що їхнє єднання – це ключ до перемоги, і це стало невичерпним джерелом сили в найважчий період їхньої історії. Цей вплив новин про війну у 2023 році стане довгостроковим. Він залишить своє віддзеркалення в національній пам'яті, сприяючи формуванню сучасної української ідентичності та надіям на світле майбутнє.

У 2023 році українці стали свідками подій, які визначили не тільки їхнє сучасне життя, а й суттєво вплинули на сприйняття інформації про війну. Цей період відзначився численними особливостями, що визначали спосіб, яким українці отримували та сприймали новини. Перше серйозне відмінність - це зростання ролі соціальних мереж в поширенні інформації. Завдяки цьому велика кількість українців отримувала новини про війну саме через платформи, такі як Facebook, Twitter та інші. Це стало основним джерелом для багатьох, адже інформація поширювалася швидше та ширше, порівняно з традиційними засобами масової інформації. Другою особливістю стало зростання впливу емоцій на сприйняття новин. Війна викликала сильні емоції, що, у свою чергу, призвело до суб'єктивного сприйняття подій. Українці не завжди оцінювали інформацію критично, піддаваючись впливу своїх емоцій. Ще однією особливістю стало зростання потреби в інформації. Люди були активно зацікавлені в деталях воєнних подій і прагнули отримати максимальну кількість інформації. Це спричинило збільшення довіри до новинних джерел, які надавали інформацію, яка відповідала їхнім поглядам та очікуванням.

З метою запобігання негативному впливу новин про війну на українську національну свідомість пропонуються конкретні заходи. По-перше, важливо забезпечити доступ громадян до різноманітної інформації, що дозволить їм формувати власні думки, не обмежуючись однією точкою зору. Крім того, розвиток критичного мислення в українців є ключовим аспектом, щоб вони могли аналізувати інформацію критично та об'єктивно. Пропагування толерантності та розуміння між різними культурами також є важливим елементом. Це допоможе українцям розвивати толерантне ставлення до інших країн та культур, що, в свою чергу, сприятиме зменшенню ризику конфліктів та покращенню міжнародного співжиття.

Україна також стикається з впливом російської пропаганди через різноманітні канали. Російські державні ЗМІ, соціальні мережі та іноземні ЗМІ, що поширюють російську пропаганду, впливають на українську свідомість. Запобігання негативному впливу російської пропаганди також потребує конкретних заходів. Серед них - запровадження освітніх програм, які навчатимуть розпізнавати дезінформацію та пропаганду, розвиток незалежних українських ЗМІ, а також проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності населення щодо російської пропаганди.

У розпал трагічних подій 2023 року, коли Україна стояла перед випробуванням вогню війни, виникла нова сторінка в історії країни. Інформація про воєнні події не лише охопила всю країну, а й суттєво змінила сприйняття громадянами свого життя та світу навколо. Почавши відзначати це нове реальність, українці не тільки відчували важливість своєї національної ідентичності, а й почали проявляти неймовірну солідарність один з одним. Перше, що вражало, - це зростання почуття національної ідентичності. Українці, які раніше можливо вважали це за себе звичайним, почали глибше цікавитися своєю історією, культурою та мовою. Зросла кількість тих, хто гордо визначає себе українцями, а не росіянами. Люди відчували потребу не лише в простому існуванні, але і в активній захисті своєї країни від агресії.

Посилення почуття солідарності було іншою важливою динамікою. Українці стали більше підтримувати один одного, будучи єдиною сім'єю в часи випробувань. Зросла кількість тих, хто був готовий витягти руку допомоги тим, хто постраждав від війни. І, безперечно, зросла кількість тих, хто готовий боротися за свою країну, підносячи прапор незалежності ще вище. Однією з найвагоміших змін було зростання підтримки української держави. Люди стали більше довіряти своїй країні, відчуваючи, що це єдиний спосіб вижити в умовах війни. Зросла кількість тих, хто переконаний, що

Україна має право на існування, на свою незалежність і територіальну цілісність. Зросла кількість тих, хто готовий боротися за незалежність своєї країни, викладаючи серце та душу на вітрище військового полотна.

Усе це не тільки відобразилося у психології громадян, але й стало ключовим фактором в підтримці української держави як серед власного народу, так і серед іноземних партнерів. Вплив цих змін у національній свідомості відчуватиметься ще протягом багатьох років, ставлячи нові виклики та визначаючи шлях для спільного майбутнього.

2.2. Вплив міжнародних новин на політичну думку українців

В сучасному світі, насиченому глобальними подіями та швидкими змінами, роль міжнародних новин у формуванні політичної думки громадян набуває все більшого значення. Доступ до інформації з усього світу стає не тільки привілеєм, а й викликом для українців, оскільки вони вирішують, як ця інформація впливає на їхнє бачення подій та політичні переконання.

Міжнародні новини стали невід'ємною частиною повсякденного інформаційного споживання українців. Із зростанням доступу до цифрових медіа громадяни можуть отримувати інформацію майже в реальному часі, що робить їх більш осведомленими про події в світі.

Міжнародні новини визначають українцям контекст світових подій та формують їхню політичну думку. Здатність визначати взаємозв'язки між

глобальними явищами та внутрішньополітичними подіями допомагає громадянам розуміти широкий контекст своєї країни у світі.

Зростання соціальних мереж та алгоритмів персоналізації ставить перед українцями завдання фільтрації інформації. Кожен із нас отримує новини, спрямовані на його індивідуальні інтереси, що може впливати на формування одностороннього бачення подій.

Міжнародні кризи, конфлікти та глобальні виклики активно формують політичну думку українців. Реакція на такі події визначає, як громадяни оцінюють рішення влади, а також як ці події впливають на їхнє розуміння внутрішньополітичних процесів.

Вплив міжнародних новин також розкриває необхідність розвитку критичного мислення та інформаційної грамотності українців. Здатність аналізувати, перевіряти джерела та розрізняти факти від інтерпретацій стає важливою навичкою в умовах інформаційного перенасичення.

Вплив міжнародних новин на політичну думку українців є складним та багатограним явищем. Це вимагає від суспільства постійного аналізу, рефлексії та розвитку критичного мислення. Особистий підхід до сприйняття інформації та активна громадянська позиція стають важливими факторами у формуванні об'єктивної та інформованої політичної думки в українському суспільстві.

Міжнародні новини в сучасному світі відіграють ключову роль у формуванні політичної думки громадян, включаючи українців. Важливі події за кордоном можуть суттєво впливати на перспективи, відносини та стратегії країни. У цьому контексті, аналіз впливу міжнародних новин на політичну думку українців виявляється важливим завданням.

Міжнародні новини дозволяють українцям отримувати інформацію про події в світі та розуміти їх вплив на національну політику. Глобальні події, такі як міжнародні конфлікти, угоди чи кризи, можуть визначати пріоритети та напрямок політичної діяльності.

Інформація про взаємодію України з міжнародними партнерами та участь у міжнародних організаціях впливає на ставлення громадян до влади. Реакція на міжнародні ініціативи та рішення може формувати публічну думку та визначати рівень підтримки конкретних політичних рішень.

Міжнародні кризи, такі як економічні розлади чи епідемії, мають прямий вплив на внутрішню політику. Сприйняття таких подій може визначати готовність громадян підтримувати реформи чи вимагати змін в управлінні країною.

Міжнародні новини через вплив мас-медіа мають значний ефект на формування образу світу українців. Якість та об'єктивність інформації визначають, наскільки достовірно громадяни сприймають зовнішні події та аналізують їхні наслідки.

Міжнародні події можуть стати об'єктом емоційного реагування громадян, що впливає на їхнє політичне вирішення. Емоційна спрямованість, викликана новинами, може формувати активність або пасивність участі українців у політичному процесі.

Вплив міжнародних новин на політичну думку українців є складним та багатограним явищем. Взаємодія зі світовими подіями визначає кроки влади, формує образ країни та впливає на рівень громадської участі. Розуміння цього

впливу є важливим для побудови ефективної політичної стратегії та забезпечення демократичного розвитку України.

У січні 2023 року, коли в Україні гусіли звуки війни, і земля терпіла біль і страх, міжнародні новини стали не лише свідками подій, а й визначальним фактором в формуванні політичної думки українців. Історія країни переплелася зі світовою, а українці відчули на собі вагу геополітичних рішень та міжнародного солідарності.

Позитивний вплив міжнародних новин виявився в зміцненні почуття приналежності українців до світового співтовариства. Розповіді про успіхи України на міжнародній арені стали каталізатором для розвитку глибокого почуття гордості за свою країну. Коли світ стежив за витокami Дніпра, українці відчули, що стали частиною чогось більшого, і це відзеркалюється в їхньому патріотизмі. Толерантне ставлення до інших країн та культур виросло з поданням міжнародних новин про різноманіття світу. Українці, стикаючись з історіями та особистими пригодами жителів інших країн, почали демонструвати вищий рівень толерантності та відкритості. Важливе значення отримала і формування критичного мислення щодо власної політичної системи. Розповіді про політичні процеси в інших країнах стимулювали українців ретельніше аналізувати та оцінювати власні урядові дії, розвиваючи критичний погляд на політичну реальність.

Однак існує й негативний вплив. Новини про негативні події в інших країнах стали джерелом формування українців негативного ставлення до цих країн. Атмосфера, змішана зі складнощами власної війни, може породжувати у людей ворожість та враження небезпеки. Упередження та стереотипи, які деякі міжнародні новини можуть нести, стають чинником ризику для суспільства. Завдяки негативним відомостям, можуть виникати спотворені уявлення, які поглиблюють поділ та непорозуміння між культурами.

Серед міжнародних новин виявлялися й ті, що пропагували екстремізм і радикалізм. Це, в свою чергу, може призвести до зростання таких явищ в самій Україні. Війна в 2023 році мала значний вплив на політичну думку українців. Вона привела до посилення підтримки демократичних цінностей та інститутів, вираженої у цінуванні свободи слова, незалежної судової системи та прав людини. Українці стали більш підтримувати європейську інтеграцію, визнаючи важливість партнерства з європейським співтовариством. А відношення до Росії визначилося недовірою та відчуттям загрози, що відбивалося в антиросійських настроях.

У післявоєнний період міжнародні новини продовжуватимуть впливати на політичну думку українців. Вони стануть інструментом для обговорення війни та її наслідків, розуміння причин конфлікту та його впливу на країну. Засобами відомостей із світової арени українці зможуть будувати плани майбутнього, спрямовані на мир та співпрацю.

2.3. Роль українських ЗМІ у висвітленні міжнародних подій

Українські ЗМІ, як ключовий чинник інформаційного простору, відіграють важливу роль у висвітленні міжнародних подій. Їхня діяльність впливає на усвідомлення громадян щодо світових процесів, формує національний світогляд та сприяє розвитку глобальної обізнаності. У цьому науковому тексті проводиться аналіз ролі українських ЗМІ у контексті висвітлення міжнародних подій з урахуванням їхнього впливу на формування громадської думки та національної ідентичності.

Українські ЗМІ впливають на структуру інформаційного простору, визначаючи, які міжнародні події отримують пріоритет у висвітленні. Вони виконують роль фільтра, відбираючи та адаптуючи інформацію для української аудиторії, враховуючи її інтереси та особливості сприйняття.

Українські ЗМІ відіграють ключову роль у формуванні громадської реакції на глобальні виклики та кризи. Їхня здатність аналізувати та висвітлювати міжнародні події допомагає суспільству розуміти світові тенденції, а також ставити їх у контекст національних інтересів.

Українські ЗМІ є важливим інструментом формування образу України в світі. Їхні матеріали про міжнародні події можуть впливати на сприйняття країни ззовні, визначати її роль у глобальних процесах та зміцнювати міжнародний авторитет.

Українські ЗМІ активно аналізують та висвітлюють міжнародні аспекти внутрішньої політики та подій в країні. Їхні матеріали можуть впливати на формування громадської думки щодо зовнішньополітичних рішень та взаємин з іншими державами.

Виклики, які стоять перед українськими ЗМІ в міжнародному контексті, включають конкуренцію з іноземними медіа, потребу об'єктивності та високий рівень аналітичності. Заодно, є можливості підвищення міжнародного впливу за допомогою якісного інформаційного продукту.

Роль українських ЗМІ у висвітленні міжнародних подій є невід'ємною складовою сучасного інформаційного простору. Їхні можливості та виклики визначають, наскільки ефективно вони сприяють розумінню світових

процесів та впливають на формування громадянської свідомості в умовах глобалізації.

Українські ЗМІ, як незмінний свідок подій, сприяють формуванню світогляду українців та глибшому розумінню міжнародних подій. Заплетені в мережу інформаційних потоків, вони стають провідниками у світовому потоці новин. Йдучи в ногу з ритмом глобальних подій, українські ЗМІ виконують ряд важливих функцій у висвітленні міжнародних подій. Перш за все, вони служать джерелом інформації для українців про все, що відбувається в світі. Конфлікти, кризи, вибори – це лише частина того, що щодня вноситься в інформаційний потік, розісланий до кожного кутка країни.

Однак важливим аспектом є не лише повідомлення про події, але й їх аналіз. Українські ЗМІ розкладають події на складові, допомагаючи глядачам, слухачам та читачам зрозуміти їхні причини та наслідки. Аналітичні матеріали надають можливість краще осмислити глобальні та регіональні тенденції. Крім того, українські ЗМІ активно коментують міжнародні події, висловлюючи власні погляди та думки. Це сприяє формуванню обґрунтованої позиції глядачів та читачів, поглиблює їх розуміння подій на світовій арені.

Найважливішою функцією є формування громадської думки. Українські ЗМІ впливають на те, як українці сприймають та реагують на міжнародні події. Створюючи образ внутрішнього та зовнішнього світу, вони активно впливають на світогляд і переконання аудиторії. Вибір тем, точка зору та тон – це аспекти, які визначають вплив українських ЗМІ на висвітлення міжнародних подій. Вони обирають, що показувати та як це робити, визначаючи увагу та сприйняття глядачів.

Російська агресія вплинула на висвітлення міжнародних подій українськими ЗМІ надзвичайно значущим чином. Вона стала найважливішою темою, яка переплітається з усіма сферами життя. ЗМІ стали свідками та

доповідачами про події на сході країни, розкриваючи інформацію про агресора та його дії. Таким чином, вони створюють не лише новини, але і свідомість громадян про важливість міжнародних відносин та їхній вплив на події в Україні.

Російська агресія проти України в 2022 році мала значний вплив на висвітлення міжнародних подій українськими ЗМІ. З одного боку, війна стала головною темою в українських ЗМІ, і вони приділили їй значну увагу. З іншого боку, війна призвела до зростання дезінформації та пропаганди в українських ЗМІ, що ускладнює для українців отримання достовірної інформації про міжнародні події.

Інформаційні технології у сучасному світі формують на сьогодні новий рівень комунікацій та зв'язків між країнами світу. Ці технології відбудували досить глобальну та впливову інфраструктуру, яка має здатність проникати практично в усі сфери міжнародного життя.

Роль медіа ресурсів у таких питаннях як зовнішня політика достатньо зросла. З'являються такі поняття як Твітер-дипломатія та цифрова дипломатія. ЗМІ на сьогодні можуть не тільки оперативно акцентувати громадськість на важливих подіях, але й будувати нову реальність в міжнародних відносинах.

В Америці, наприклад, американська дипломатія і медіа ресурси об'єднані в одну структуру, аби в любий момент мати спроможність захистити імідж своєї держави. Ця структура досить у швидкий спосіб може зреагувати на недостовірну, або не бажану інформацію щодо Америки, по всьому світі. Тобто Америка досить велику увагу приділяє іміджу своєї країни.

Тепер розглянемо відносини між дипломатами та ЗМІ. Для чого посольству потрібні комунікації зі ЗМІ? По-перше для того, щоб отримувати інформацію, безпосередньо від журналіста. По-друге, мати вплив на країну

перебування. Чим кращі між ними взаємовідносини, тим успішніше працює посольство, якщо стосунки посольства зі ЗМІ навпаки, недружелюбні, а інколи навіть ворожі, тим важче посольству здобувати інформацію.

Звичайно, що важливішим рахуються комунікації та контакти дипломатів з редакторами та власниками найвпливовіших ЗМІ в країні перебування. На сьогодні, власник одного з видань може мати більше корисних політичних комунікацій, ніж саме посольство. Тому посольство може вчасно отримувати не тільки потрібну інформацію, але й можливість зустрітися з членами профільних міністерств, уряду та інше. ЗМІ мають пріоритетну роль в формуванні громадської думки, щодо іміджу країни на міжнародній арені. Вони являються головним постачальником інформації про національні традиції, культуру, економічні досягнення, інновацій, технологій та інших аспектах життєдіяльності країн світу.

Починаючи з 2015 року, за досить короткий час, варто досягти позитивних результатів в популяризації однієї із європейських країн, представлених в Україні. Завдяки особистим комунікаціям, було організовано для посольства декілька зустрічей на високому рівні, надруковані інтерв'ю посла в топових ЗМІ. Постійне висвітлення роботи посольства, культурних заходів, новин в економічних та наукових сферах, МЗС, дало позитивні результати. Відносини між цією державою та Україною значно покращилися. Загальна думка українського суспільства щодо цієї держави достатньо змінилася в позитивний бік. Посольство вибрало тактику дружніх стосунків з представниками ЗМІ. І це дає результати. Позитивний імідж країни гарантований. Співпраця посольства з журналістами завжди є взаємовигідною, тому що збагачує (в інформаційному сенсі) як посольство, так і журналістів.

Однією з особливостей нинішнього українсько-російського конфлікту є інформаційна війна. Звучать звинувачення у перекручуванні фактів, веденні брудної пропаганди тощо. Іноземні засоби масової інформації спробували

проаналізувати, як не тільки Україна та Росія, а й медіаорганізації світу висвітлюють події в Україні.

Британська газета «Guardian» пише, що Росія використовувала пропаганду в Криму під час проведення референдуму. Автор статті вважає, що для того, щоб бути успішним у подібній операції, треба слідувати п'яти простим правилам. По-перше, змусьте пресу мовчати, пише автор. «Це не так вже й оригінально, але точно працює». По-друге, перейменуйте революцію. Російські ЗМІ, наприклад, часто називали київські протести «фашистськими» і використовували інші негативні терміни, описуючи події. По-третє, «будь розлюченим і не кажи нічого конкретного». Далі – зміни правила. І нарешті, дотримуйся власного сценарію. «Але, будь-який актор, пропагандист чи політик повинен пам'ятати, що закон неочікуваних наслідків означає, що навіть Москва може не знати, куди це її приведе», – наголошує автор статті.

Американський сайт новин «Business Insider» погоджується з тим, що більшість російських ЗМІ залучені до пропаганди. Але, як зазначає видання, сучасна пропаганда відрізняється від того, як її практикували у радянські часи. Видання наводить приклад Дмитра Кисельова, журналіста та директора міжнародного інформаційного агентства «Россия сегодня». «Нова пропаганда прагне підбурити та мобілізувати аудиторію, щоб збуджувати ненависть та страх», – пише видання. «Одягнений у строгий костюм, Кисельов крокує назад та вперед, жестикулює та акцентує свої слова, і доносить їх слухачам зі садистською посмішкою», – пише автор статті. Видання також попереджає, що існує загроза в тому, що Путін сам почне вірити своїй пропаганді, а значить і слідувати її логіці.

Міжнародний сайт соціалістичних новин «World Socialist Web Site» пише, що висвітлення подій в Україні більшістю медіа Німеччини були однобокими, та назвав це «антиросійською пропагандою». Такі провідні видання як Der Spiegel та Die Zeit, наприклад, «голосно вимагають військових дій проти Росії, випереджаючи один одного грізними атаками на

президента Володимира Путіна, якого змалбовують як нового Гітлера та агресора», – пише сайт. Тим не менш, зазначає видання, це поки що має обмежений вплив на німецьке суспільство.

Американський сайт «Huffington Post» зазначає, що тамтешні ЗМІ також винні якщо і не в пропаганді, то в перекручуванні правди. Видання обвинувачує американських колег у тому, що замість збагачування та розширювання публічних дебатів щодо важливих питань зовнішньої політики, вони намагаються ці дебати контролювати. «А сьогодні, – зазначає Huffington Post, – вони говорять про те, як США має карати, принижувати Росію та, в кінцевому результаті, завдати їй поразки через те, що вона брязкає зброєю. Вони скиглять про те, що втратили Крим (ніби він був їхнім), ігноруючи те, що Росія втратила, а Захід утвердився в більшій, багатшій Україні», – пише видання. Автор ще однієї статті у британській «Guardian» критикує роботу австралійських ЗМІ. Він зазначає, що практично всі видання дуже часто ігнорують історичні близькі стосунки між Україною та Росією. «Хоча молодше українське населення сьогодні бажає більшої інтеграції з Європою та її більш ліберальними ідеями, те, що лише старше покоління притримується проросійської позиції, не є правдою», – мовиться у статті. Автор зазначає, що не так вже й багато журналістів серйозно проаналізували можливі фінансові причини для російського та західного втручання у справи України, чия гривня падає стосовно долара в останні місяці. «По-справжньому відповідальні та безстрашні ЗМІ мали б розслідувати істину, яка лежить за втручанням США та Росії до інших країн через стратегічні та фінансові вигоди, які їм це приносить», – йдеться в статті.

Першими жертвами інформаційної війни перед початком російського вторгнення в Україну стали самі росіяни: пропаганда майбутньої війни проти України охопила практично всі сфери їх суспільного та приватного життя. Тема російської збройної агресії проти України набула популярності у

російській художній літературі[16] та на інтернет-форумах, стала елементом дитячої творчості.

Від часу проголошення незалежності України Російська Федерація веде постійну інформаційну війну проти України. Особливо вона була інтенсифікована в роки правління проросійського режиму Януковича[17]. Від початку агресії Російської Федерації (лютий 2014) російська пропаганда набула форм Геббельсівської пропаганди часів Другої світової війни[18]. З метою дискредитації українських діячів використовуються провокаційні заяви нібито від їх імені[19] на підставі яких у той же день державні органи Російської Федерації порушують кримінальну справу[20]. Громадяни Російської Федерації та аудиторія російських телеканалів в інших країнах — Перший канал (Росія), Росія-24 та інших — свідомо дезінформуються та вводяться в оману керівництвом Російської Федерації[21].

У червні 2014 року до РНБО потрапили інструктивні матеріали з проведення інформаційної війни, що використовуються для базової підготовки спеціалістів силових структур Росії з ведення інформаційної війни[22].

Представники єврейської громади України звернулися з відкритим листом до В. Путіна, щоби прояснити реальну ситуацію з правами росіян в Україні, де вказали, що вони «впевнені», що його «неможливо ввести в оману». А це означає, що він «сам свідомо вибирає із маси інформації про Україну неправду й наклепи». І йому добре відомо, що слова Януковича під час прес-конференції у Ростові-на-Дону, про те, що «... Київ був заповнений озброєними людьми, котрі почали громити будівлі, культові установи, храми.<...> Людей просто грабували й убивали на вулицях» — це брехня від першого й до останнього слова. Вони також вказали, що В. Путін «переплутав Росію й Україну», коли говорив про ріст антисемітизму в Україні. Навпаки, у Росії єврейські організації зафіксували минулого року зростання антисемітизму. В Україні ж, навіть націоналістичні групи не дозволяють собі демонструвати антисемітизм та інші форми ксенофобії. В

Росії ж неонацистські організації заохочуються спецслужбами. У листі також вказано, що «стабільність в нашій країні під загрозою. І ця загроза виходить від російської влади, тобто — від Вас. Це Ваша політика підбурювання до сепаратизму і грубого тиску на Україну являє загрозу для нас — євреїв, як і для всього народу України, включно із жителями Криму та південного сходу України, і вони в цьому дуже швидко переконаються»[43].

Оцінку інформаційної війни проти України 7 березня дав Євген Марчук — экс-голова СБУ, раніше — прем'єр-міністр, міністр оборони та секретар РНБО України. Він вказав також на потрібні на сьогодні заходи державних органів, щоб протидіяти інформаційній та військовій агресії Російської Федерації[44].

Інформаційну війну, що є інформаційним забезпеченням агресії Російської Федерації проти України, відомий російський політик Борис Немцов охарактеризував як війну нацистського режиму проти демократичної держави: «Виграти війну можуть нацисти із Геббельсом на чолі. Те, що Україна програла інформаційну війну — це факт. Але те, що ви не повинні з цього приводу дуже переживати — це теж факт. Ви ж не нацистська держава», — сказав російський опозиціонер[45].

6 березня на території АРК відімкнули телеканали «1+1» і 5-ий. Ще раніше російський телеканал «Россия 24» захопив ефірні частоти кримської приватної «Чорноморської телерадіокомпанії». Було також заблоковано державну телерадіокомпанію «Крим» у Сімферополі особами у камуфляжній формі без зброї. Генеральний директор ТРК Степан Гулеватий викликав міліцію, але вона не реагувала на виклик.[46]

6 березня 2014 р. на сайті телеканалу АТР проведено інтернет-референдум, під час якого можна було висловити свою думку щодо приєднання Криму до РФ. Більшість людей, що взяли участь у голосуванні, висловились проти. [47] Тому вже 7 березня російські військовики у Криму відімкнули від інтернету перший кримськотатарський телеканал АТР. Того

самого дня вони зупинили ефірне аналогове мовлення українського телеканалу «Інтер», на частотах якого транслюється НТВ.[47]

На думку активістів кампанії з бойкоту російського кіно, Росія проти України веде інформаційну війну також через кінематограф.[23]

Інформаційна політика Росії

Інформаційна політика Російської Федерації набула характеру цілеспрямованої інформаційної війни проти України: необ'єктивність, маніпуляції, перекручування фактів, відверта неприхована брехня, путінсько-кремлівська пропаганда як частина політики Кремля в цілому. Робота ЗМІ ведеться за типом жовтої преси. Залучена величезна кількість акторів — громадян Росії, України та інших країн — а також інших спеціалістів на території України для отримання потрібної телевізійної картинки[джерело?].

Протягом кількох місяців здійснюються DDoS-атаки на українські інформаційні сайти: Цензор. НЕТ, Тиждень.ua, Українська правда та інші,— а також на сайт МВС України, з появою на ньому оголошення у розшук В. Януковича[24].

РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ НА СПРИЙНЯТТЯ МІЖНАРОДНИХ НОВИН

3.1. Культурні та історичні аспекти сприйняття міжнародних новин в Україні

У світлі міжнародних новин, культура виступає не лише як простір традицій та вираження національного характеру, але й як визначальний фактор у сприйнятті та розумінні подій, що трапляються за межами країни. У випадку України, це стає важливим елементом визначення уявлень про світ та впливає на сприйняття міжнародних новин. Історична пам'ять виступає ключовим фактором, формуючи сприйняття українців щодо міжнародних подій. Тісні історичні зв'язки із Росією призвели до створення українцями певного стереотипу та уявлення про цю країну. Це впливає на те, як новини, пов'язані з Росією, сприймаються в українському суспільстві.

Національна ідентичність грає також важливу роль у сприйнятті міжнародних новин. Сильна національна ідентичність українців може викликати більш критичний підхід до новин, які сприймаються як можлива загроза національній безпеці. Це робить культурний контекст ключовим елементом в процесі оцінки та розуміння подій на міжнародній арені. Культурні цінності, які цінуються в українському суспільстві, також впливають на сприйняття міжнародних новин. Свобода, демократія та права людини стають визначальними елементами, через які оцінюються та сприймаються новини, пов'язані з подіями у світі.

Історія країни, особливо період Радянського Союзу та незалежність, впливає на уявлення українців про світ. Вони перейшли від періоду

обмеженого інформаційного доступу до періоду відкритості та бажання більше дізнаватися про світові події.

Війна в Україні в 2022 році внесла свій вклад у сприйняття міжнародних новин. Вона викликала зміни в уявленні українців про світ та зробила їх більш свідомими та критичними до подій, які можуть впливати на національну безпеку.

Таким чином, культурні та історичні аспекти грають ключову роль у сприйнятті міжнародних новин в Україні, формуючи уявлення про світ та надаючи контекст для розуміння подій на світовій арені.

11 червня відбулася онлайн дискусія «Чи є місце для культури? Виклики новонародженої української культурної дипломатії сьогодні» (Is There Room for Culture? Challenges of Ukraine's Nascent Cultural Diplomacy Today), організована кількома закордонними та українськими культурними інституціями.

Учасники обговорювали питання важливості культури та культурної дипломатії для України в умовах економічного спаду та неоголошеної війни з РФ; дискутували, чи варто продовжити нещодавні зусилля з інвестицій у активне формування іміджу країни за кордоном, використовуючи культуру та науку, а чи краще відкласти їх до «кращих часів»; з'ясовували, як вимірювати успіх зусиль культурних інституцій з цілеспрямованого досягнення іноземних аудиторій і як такий успіх виглядає.

Місія Інституту: зміцнити міжнародне відомство України коштом розвитку культурних відносин з іншими країнами. Слово «відомство» є ключовим у цьому формулюванні, адже це важливий феномен для нинішньої України. Ідеться про культурну, політичну, інтелектуальну, економічну незалежність і самосвідомість України. На нашу думку, відомство є невід'ємною частиною дипломатії, міжнародних відносин. Ми вважаємо і

відкрито заявляємо, що відомство і культурні відносини — справа національної безпеки. Це важливий фактор зміцнення національної безпеки України.

Кілька прикладів браку відомства, що відчула на собі Україна в минулому й відчуває зараз. Відомо, що у Західних наукових колах українські студії часто входять до складу російських або євразійських студій. Це означає, що України як дисципліни немає в програмі наукових досліджень багатьох країн. В економічній сфері до 2014–2015 років чимало міжнародних компаній включали Україну в регіон з головним офісом у Москві. Чимало українських митців, істориків, культурних та інших провідних діячів української культурної спадщини стали надбанням інших культур. Вони відомі як представники інших колишніх метрополій чи країн. Тому завдання культурної дипломатії — домогтися зміни такого ставлення і підходу.

Важливою функцією культурної дипломатії України є створення справжніх альтернатив негативним наративам про Україну, що циркулюють на міжнародному рівні. Зробити це можна за допомогою багатьох різних заходів, що відбуваються у сфері культури в Україні, завдяки бурхливому культурному середовищу та великому досвіду, що його може запропонувати Україна у сфері культури або розвитку громадянського суспільства, зокрема трансформаційному досвіду, набутому після Євромайдану й Революції.

Культурна дипломатія — відносно нова практика для нинішньої України, але не нова в її історії. Торік група дослідників пролила світло на події кількох десятиліть давнини, коли влада Української республіки запровадила практику відправки представників з дипломатичними місіями по всьому світу. Для нас це заповіт про те, що культурна дипломатія — не привілей. Навіть у часи війни або економічної рецесії дипломатія — це дуже важливий фактор націєтворення й державності.

Протягом ХХ століття українська діаспора завжди була ключовим гравцем у промоції України на міжнародному рівні. З 1991 року, коли Україна

здобула незалежність, багато діячів та організацій, зокрема українські дипломатичні місії та культурні організації, допомагали формувати позитивний міжнародний імідж України та сприяли тому, що міжнародна спільнота краще розуміла культуру, історію, спадщину і політику України.

Після Майдану культурна дипломатія почала інкорпоруватися в державну політику України: були створені нові державні установи, підпорядковані міністерствам закордонних справ і культури. Український інститут — одна із таких установ.

На жаль, немає універсального визначення культурної дипломатії в Україні. Це поняття часто плутають із державною дипломатією, стратегічними комунікаціями, національним брендингом. Коли йдеться про формування політики, від нас вимагається ретельне регулювання очікувань і повноважень. У ході нашої роботи ми намагаємося застосовувати такий підхід: ми переконані, що культурна дипломатія — довгочасний процес, і не має використовуватися для реалізації ситуативних політичних завдань. Для успішності культурної дипломатії України необхідний подальший її розвиток як наукової і професійної дисципліни. І ми прагнемо бути одним із рушіїв у цьому процесі.

Ми не зосереджуємося на традиційній або високій культурі. Це питання, з яким до нас часто звертаються. Ми працюємо зі сучасними інтерпретаціями культурної спадщини України. Ми доносимо голоси різних культурних діячів, що формують сучасну політичну націю України. Розмежування між традиційною й високою культурою не є продуктивним підходом у нашій роботі.

Культурна дипломатія часто сприймається як інструмент формування, переформування чи покращення міжнародного іміджу країни. Відомо, що

міжнародний імідж України – доволі еkleктичний. До України часто ставляться як до «білої плями» або проблемної зони на мапі Європи. Часті політичні кризи, нинішня війна з Росією, негативні новини у ЗМІ, загострені російською пропагандою, та дезінформація, призвели до мейнстримного розуміння сучасної України, що зводиться до набору кліше й упереджень.

До всього, бракує узагальненого дослідження на тему міжнародного сприйняття України. Було проведено кілька досліджень, що обмежуються певними галузями або сегментами. У своїй роботі ми істотно відчуваємо брак такого орієнтиру. Цього року ми організували кілька досліджень, щоб заповнити цю прогалину, але потребуємо допомоги «мозкових центрів», експертних організацій, дослідницьких центрів, науковців, що допоможуть нам створити орієнтири нинішньої ситуації, необхідних змін і того, як нам оцінювати результати нашої роботи. Хотілося б, щоб науковці, що ведуть дослідження в таких сферах, замислилися про це і допомогли нам із цим. Ми відкриті до дискусій і будемо раді долучитися, наскільки зможемо.

Деколонізаційні аспекти культурної дипломатії України, що дуже мало обговорюються в державній сфері України і професійному секторі. Культурна дипломатія України є важливим інструментом деколонізації. Кілька аспектів роботи, що ми намагаємося вести в цьому напрямку: дна з цілей діяльності Українського інституту книги — відкрити через книжки світ Україні й Україну світу. Іншими словами: побудувати мости й обмежити стереотипи, що відповідає всім визначенням культурної дипломатії.

У кінці минулого року ми доводили уряду значення культурних інституцій, міжнародних проєктів і виділення бюджету на культуру. Цього року внаслідок скорочень бюджету, спричинених світовою кризою COVID-19, ми, так само як багато інших інституцій і країн, musiли знову доводити необхідність культури — спільними зусиллями з іншими культурними інституціями.

Нарешті ми отримали інституції державного рівня, готові до загальнодержавних і міжнародних проєктів, попри такі обставини, як річне планування бюджету, політична нестабільність і неприйнята стратегія розвитку культури. Проте було розуміння того, що необхідно оцінювати культуру за ключовими показниками ефективності (КРІ).

Нам бракувало аргументів, бракувало КРІ. Нині майже неможливо говорити про значення культури і творчих індустрій відповідно до їхньої частки у ВВП, особливо у випадку літератури. Позитивний бік процесу оцінки — зростання відповідальності за витрату бюджетних коштів і визначення найпомітніших ефектів. Однак дуже важко оцінити справжній вплив на свідомість людей.

Сподіваюся, ви правильно мене зрозумієте: УІК усвідомлює, що таке КРІ, але я намагаюся донести, що деякі проєкти можуть отримати менше «балів» (за «рівнем залученості» або «кількістю публікацій»), проте справити справжній культурний вплив.

Повертаючись до нинішньої ситуації з фінансуванням: у той час як чимало європейських і Західних країн негайно відреагували на кризу пакетами допомоги на культуру, Україна зловживала сум'яттям навколо коронавірусу, щоби скоротити бюджети на культуру. Програми УІК змінилися, бюджети на міжнародні проєкти були спрямовані на програми підтримки місцевих видавців. Без сумніву, на сьогодні це стало важливою необхідністю, проте скорочення бюджетів на міжнародні проєкти зводить більше кордонів, що їх культура й література прагнуть зруйнувати.

Деколи можновладці, відповідальні за прийняття рішень у галузі культури, не усвідомлюють своєї ролі в культурній дипломатії, ставлячи міжнародну співпрацю на останнє місце (раніше — це був виключно «обов'язок

Міністерства закордонних справ», а нині — «неможливі проєкти» в часи карантину внаслідок коронавірусу). Але це так не працює.

За нашим нещодавнім досвідом, фінансова ситуація буде не єдиним викликом для нас у наступні кілька років.

Наразі чільною проблемою є брак перекладачів з української за кордоном, скаутів та інших посередників, що можуть об'єднати наші ринки. Окрім того, досі обмаль студентів, що обирають українські студії та спрямовують свої знання на дослідження й стають посередниками між Україною й світом. Проте Український інститут книги працює над цією проблемою.

З цієї проблеми впливає друга — промоція української літератури, особливо інтелектуальної літератури, нон-фікшн (наприклад, з історії ХХ–ХХІ століть) й філософії. Питання в тому, як спонукати іноземних видавців із такими виданнями за кордоном, не враховуючи грантових програм перекладу?

На сьогодні Україна не має ані помітної експертної думки, ані наукової фактологічної бази проти російської пропаганди, що десятиліттями активно фінансується російською владою. В усьому світі історію досі читають в російській версії, і Україна недостатньо інвестує в українські студії. У міжнародних ЗМІ українські теми також з'являлися лише із погляду Росії.

Наприклад, заборонивши 2017 року агресорську російську літературу, Україна фігурувала у російських і міжнародних новинах у контексті цензури. Нам потрібні спільні зусилля для поширення відповідної інформації про те, що відбувається в Україні.

Та ми прагнемо донести, що Україні не варто заперечувати російські фейкові новини, а радше створювати теми для дискусій. Тому одне з можливих рішень — участь українських інтелектуалів, авторів, культурних діячів у

міжнародних подіях (й іноземних інтелектуалів в Україні): ми переконані, що орієнтуємося на однакові проблеми: такі цінності, як демократія, рівність, права людини, екологія — усе це може більше пояснити про нас.

Також слід наголосити на визначенні пріоритетів міжнародної співпраці. Дуже важливо, без сумніву, налагоджувати тісніші зв'язки, наприклад, з Угорщиною, але неможливо почати діалог без потрібної кількості перекладачів або українських культурних центрів.

Ще один приклад: у ході нашої програми підтримки перекладів ми не отримали заявок з Канади, незважаючи на те, що стільки українців мешкають у Канаді. Нам відомо, що на Франкфуртському книжковому ярмарку Канада буде почесним гостем. Це чудова нагода, об'єднати наші ринки.

Насамкінець, слід зауважити: до початку війни роль культури в урядових заявах переважно прирівнювалася до розвитку туризму. Ми та інші інституції працюємо над тим, щоби змінити це ставлення. Звісно, це має бути зрозуміло й визначено, отож, на сьогодні завдання полягає в тому, щоби створити нові параметри для доведення культурного впливу.

Перший карантинний досвід показав, що ми маємо нагоду для видимості, і на сьогодні мусимо більше інвестувати.

Програма Translate Ukraine, започаткована нещодавно УІК, засвідчила справжній розмах наших літературних зв'язків. Ми отримали близько 80 заявок. У результаті, УІК підтримає 57 книжок з 25 країн (зокрема США, Велика Британія, Німеччина, Польща, тощо). Швидка реакція іноземних партнерів була можливою не тільки завдяки роботі команди УІК, а й завдяки роботі скаутів та наших партнерів, що забезпечували інформування видавців і культурних інституцій про українські книжки та можливості. У наших планах: збільшення кількості партнерів за кордоном.

Наш досвід онлайн-проведення міжнародних подій, а також Книжкового Арсеналу, підказують, що чимало установ, культурних діячів, видавців, тощо відкриті до діалогу із тими, кому він потрібен

Зростає кількість видань про Україну — однак це й досі слабінка України. Робота над цією проблемою — один із наших пріоритетів, але ми потребуємо підтримки партнерів за кордоном. Ми підтримуємо зв'язок із професійною аудиторією через Publishing Perspectives або Publisher's Weekly, але зараз ще важливішими є ЗМІ для ширшої аудиторії, як-от видання El País (Іспанія), з яким нам вдалося налагодити співпрацю.

Слід визнати, що ми експериментуємо й досліджуємо. Серед методологій відкриття нової реальності експерименти на першому місці. Та ми просунулися в дослідженнях і просимо допомоги у наших міжнародних партнерів для відкриття видимості української літератури у світі (кількість перекладів / видань / статей), запровадження успішної культурної політики, тощо.

У часи непевності наші міжнародні партнерства — безцінні, адже допомагають інституціям бути більш незалежними, автономними. Наприклад, у той час як усі проекти були заморожені та УІК не знав, яке фінансування отримає на цей рік, нам вдалося у співпраці з British Council провести спільне ринкове дослідження, що допоможе зрозуміти українську літературу й видавничий ринок за кордоном. Ми сподіваємося, що такі проекти дадуть нам кращі шанси на відкриття України за кордоном і здобуття більшої кількості міжнародних менеджерів, що спеціалізуються на українських питаннях.

У червні-грудні 2021 року експерти Ради зовнішньої політики «Українська призма» на замовлення ДУ «Український інститут» виконали дослідження щодо сприйняття України та української культури у Великій Британії. Метою дослідження є виявити ставлення та очікування британської аудиторії до України, української культури та можливостей співпраці з Україною у сфері культури. Було проведено 24 глибинні напівструктуровані

інтерв'ю з представниками визначених цільових аудиторій – агентами культури (музикантами, режисерами, фотографами, організаторами фестивалів тощо), науковцями, політиками, дипломатами та діаспорою. Основні асоціації британської аудиторії суттєво різняться в залежності від особистого досвіду взаємодії з представниками України, реалізації спільних проєктів та особистого відвідування України. Майдан, російська агресія, футбол, Євробачення, Крим (але не як кримськотатарська культура, а як асоціації з подіями Кримської війни 1853 – 1856 та Другої світової війни) є найбільш часто згадуваними асоціаціями, незалежно від особистого досвіду респондента.

Професійна спільнота агентів у сфері культури часто звертається до радянських асоціацій з Україною, зокрема архітектурних стилів радянських будов великих міст. Водночас дедалі більше уваги привертають сучасна музика та література, а також українські фільми. Усі респонденти підкреслювали вкрай низький рівень загальної обізнаності з Україною. На їхню думку, пересічний британець володіє спорадичними знаннями про Україну, які здебільшого формуються поточними новинами. Однак вже існує чітке розуміння «інакшості» України, її відмінності від Росії, боротьби з російською агресією, загальне позитивне ставлення до України як скоріш європейської, ніж пострадянської країни, але такої, що знаходиться дуже далеко. Очевидно, що більшість наративів не є сталими. Вони залежать від присутності «українських» подій у британських медіа, а також національного і глобального порядку денного. Єдиний сталий наратив про Україну – корупція. Особливість сприйняття української культури у Великій Британії полягає у тому, що цільова аудиторія сприймає український культурний простір як еkleктичний. Це спричинено як об'єктивними причинами – культурним різноманіттям українських культурних феноменів та особливостями української культурної самоідентифікації, так і британською специфікою. Скажімо, українська культурна ідентичність у Великій Британії

часто оцінюється крізь вплив на неї метрополії – Російської імперії, а згодом СРСР. Британці екстраполюють власний імперський досвід, який розглядається здебільшого з позитивними конотаціями, і, відтак, без негативу сприймають російський/радянський вплив на Україну. При цьому українців здебільшого ідентифікують як східних європейців, що в кращому випадку дозволяє Україні претендувати на статус «культури на роздоріжжі». Шанси на впізнаваність покращуються лише тоді, коли українські культурні феномени мають глобальний чи європейський розголос та впізнаваність. Проте навіть це почасти дає феномену впізнаваність, але не призводить до його асоціювання з Україною. У багатьох випадках спливає радше російська чи радянська атрибутивність. Позитивним трендом є хіба що зростання впізнаваності України на тлі процесів боротьби за демократію, які, зокрема, знаходять відгук у Великій Британії загалом та в Шотландії, Північній Ірландії та Вельсі зокрема, а також обізнаність із сучасною музикою та деякими авторами, які перекладені англійською. Пандемія мала значний негативний вплив на співробітництво та просування української культурної дипломатії у Великій Британії, активність якої і до цього була помірною.

Дуже часто під «культурною дипломатією» України учасники інтерв'ю розуміли не події або проекти, які просувалися українськими державними установами, а, зокрема, діяльність відомих громадських та освітніх центрів у Сполученому Королівстві, таких як громадської організації Український інститут у Лондоні та Кембриджських українських студій. Більшість опитаних респондентів мали особистий досвід, пов'язаний з Україною. Водночас, окрім декількох вузьких фахівців та представників дипломатичного корпусу, усі інші мали лише спорадичні контакти, будучи долученими до окремих проєктів як в Україні, так і у Великій Британії. Респонденти не згадували відверто провальні приклади співробітництва, переважно досвід є позитивним, хоча зазначали складнощі з фінансуванням та важкі бюрократичні процедури України. Публічні дискусії та кінопокази

залишаються одними з основних способів представлення української культури у Великій Британії. Кембридж та Лондон є найбільшими осередками українських подій у Великій Британії. Це пов'язано, в першу чергу, з існуванням у цих містах відповідних центрів, які є каталізаторами та організаторами різноманітних проєктів та заходів. Більшість респондентів підтверджувала готовність до співпраці з українськими інституціями та індивідуальними агентами у різних форматах. Наголошувалось, що відсутність знань про Україну відкриває можливості для просування культурної дипломатії та пошуків нових форматів співробітництва. Загалом відзначається, що українська тематика може бути цікавою британському споживачу, навіть професійному, насамперед тоді, коли вона презентується через глобальний або британський контекст (наприклад, Леся Українка – через фемінізм XIX сторіччя, Голодомор – через історію Гаррета Джонса тощо).

Респонденти відкриті до нових форматів співробітництва, серед яких особливо підкреслювалися переклади, участь українських митців у різноманітних фестивалях, музичні та мистецькі колаборації, програми обмінів та стажувань в Україні, можливість працювати з українськими першоджерелами та архівами, ознайомчі поїздки до України тощо. На думку респондентів, формат є вторинним у порівнянні з темою, яку Україна хоче донести у Британії. Респонденти наполягали, що Україні варто зосередитися на 3-4 темах одночасно, щоб краще сконцентрувати відповідну увагу та ресурси. При цьому думки щодо тематики різняться, але частіше наголос був на сюжетах державної трансформації після 2014 року, сучасній культурі, а також Голодоморі та зв'язках між Британією та Україною.

Що стосується джерел інформації, якими користуються респонденти, то традиційно переважають особисті контакти та пошук в мережі інтернет. Дедалі актуальнішими стають соціальні мережі, зокрема Instagram. Водночас

респонденти залюбки б користувалися відповідними спеціалізованими базами даних, ресурсами, репутація яких не викликала б сумнівів. Складно однозначно визначити регіональні пріоритети подальшого просування української культурної дипломатії у Великій Британії. Інтерес та спільні теми/проекти можуть бути у всіх чотирьох частинах Сполученого Королівства. При цьому всі респонденти наголошували на важливості виходу за межі Лондона, оскільки у Великій Британії існує велика кількість культурних центрів та великих подій міжнародного масштабу поза межами столиці. Серед основних рекомендацій було зазначено такі: збільшити горизонти планування; шукати теми, які вкладаються у сучасний світовий контекст, не робити виключно україноцентричний контент; зацікавити темами, що складають спільний інтерес, історичними зв'язками між двома країнами; не зосереджуватися на намаганні подолати російський дискурс, а представити власний комплексний погляд на українську культуру; робити більший акцент на сучасній Україні та сучасній культурі; активно співпрацювати з великими фестивалями; об'єднувати зусилля з представниками бізнесу, які працюють з британськими компаніями. Крім того, респонденти привертали увагу до важливості запровадження програм обмінів, роботи з кураторами британських інституцій, перекладачами, підтримки українських студій в університетах та використання можливостей спільнот випускників британських програм.

Передусім, як і у випадку ідентифікації України фаховим середовищем, виникають певні складнощі із формуванням цілісного образу української культури. Така проблема коріниться у кількох причинах:

- 1) у культурному різноманітті України та невизначеності самих українців, які перебувають у процесі становлення не лише національної, але й культурної самоідентифікації. Принаймні, таке бачення виникає у фахового середовища. І воно свідчить про те, що українським культурним інституціям, митцям, культурним діячам не вдалось сформувати для закордонної, передусім британської, аудиторії меседжів, у яких містились би цілісні

характеристики, що характеризують образ України та українського культурного простору. Ймовірно, серед іншого така ситуація спричинена й роботою російської пропаганди, яка працює над тим, щоб охарактеризувати Україну як «державу, що не склалася». Зокрема, тези про Україну як про колонізовану «Малоросію», державу, що виявилась полем боротьби між Заходом та Сходом, «розділену державу» відчуються при ідентифікації України фаховим середовищем. Також фактично така ідентифікація походить від політичної ідеї України як «буферної» зони, території або «місточка» між Сходом та Заходом, яку довгий час просували й українські політики.

«Українська культура – дуже комплексна та складна. Особливо, коли ми включаємо історію таких місць як Карпати та території, які колись були частиною Польщі. Пояснювати такі речі є вкрай важливим», – Розі Вайтхаус, The Judah Edition.

«Я не можу ігнорувати, що це місце переходу між Сходом та Західною Європою. Маю на увазі, що вона [Україна. – ред.] має культурний присмак східноєвропейської країни, який переходить у західну Азію... Якщо підсумувати, то коли я думаю про українську культуру, то згадую російський вплив, потім її історичне минуле та початок від вікінгів та стародавніх греків на Півдні, а також азійський вплив. Але зараз вона [Україна. – ред.] заглиблюється у себе, щоб знайти свої особливі характеристики», – Рік Роуботам, архітектор. «За великим рахунком це – слов'яни. Що стосується їхньої ніші, то вона перебуває на перетині двох контрастних культур Заходу і Сходу. На Заході є гуцульська культура, і стереотипно вона сприймається як ближча до польської», – Стівен Фінглтон, кінорежисер. Такі визначення української культури також є підтвердженням неготовності повноцінного включення української культури в умовну «західну культуру», яка асоціюється переважно з країнами Західної Європи. Крім того, це є свідченням попередньо описаного радянського/російського впливу – впливу метрополії, оскільки традиційно саме російська культура ідентифікувалась в Європі як така, що має азійський (орієнтальний) вплив.

2) у значній кількості культурних впливів з боку метрополій і чи не найбільше – Радянського Союзу. Крім того, відчувається вплив на українську культуру (щонайменше в уявленнях британської аудиторії) інших сусідніх культур. При цьому цікавим спостереженням є те, що подекуди респонденти не вбачають у т. зв. «пострадянськості» жодних негативних конотацій, а навпаки, сприймають її одним з елементів становлення самобутності. «Пострадянськість» сприймається як належність до простору, що вбирає в себе як риси західної культури, так і атрибути радянського культурного дискурсу, базованого на соцреалізмі, конструктивізмі, але подекуди з елементами авангардизму. Британській аудиторії видається, що новітня українська ідентичність формується не лише на зв'язках з далекою минувиною, але й на уламках радянських культурних наративів, шляхом поступового розділення українських та російських культурних шкіл, течій і трендів. Спільна радянська спадщина при цьому хоча й дає британцям підстави сприймати російську та українську культуру як споріднені, але не означає для британської аудиторії (особливо обізнаної з Україною) їхньої тотожності. Останнім часом окремішність російського та українського культурних просторів дедалі більш проявляється, однак все ж не є очевидною.

Загалом проведений аналіз дозволяє дійти наступного висновку. Просування української культури може здійснюватися у три основних способи. Перший – виведення українських культурних феноменів на глобальний рівень впізнаваності або щонайменше на регіональний рівень. Такий підхід може виявитися дієвим для продуктів масової культури. З одного боку, такий підхід підвищуватиме впізнаваність українських митців, виконавців не лише на британському, але й на глобальному рівні. Разом з тим, слід враховувати, що він вимагатиме капітальних вкладень (скажімо, участь у Євробаченні та тим більше перемога на ньому вимагає не лише наявності таланту, але й професійної промо-кампанії, реклами тощо). Окрім того, вказана ніша висококонкурентна і має високий «вхідний поріг». Другий

спосіб – орієнтація на нішеву аудиторію, де можна запропонувати екзотичні культурні продукти. Проте, це потребує ресурсу як для вивчення смаків аудиторії, так і для таргетування культурної продукції, пошуку тригерів, до яких можна апелювати, вивчення регіональної специфіки. Разом з тим, такі «культурні інтервенції» будуть тактичними за своїм характером, не матимуть ознак масовості та, більше того, потребуватимуть індивідуальних підходів (приміром, те, що викличе інтерес у Шотландії, не обов'язково зрезонує в Ірландії та навпаки). У сукупності застосування такого підходу може виявитися не менш ресурсоємним у порівнянні з першим способом.

3.2. Геополітична ситуація та відносини з іншими країнами у контексті впливу на свідомість

В сучасному світі, національна свідомість кожної країни не утримується від впливу геополітичної ситуації та взаємин з іншими державами. Геополітичний контекст стає ключовим фактором у формуванні уявлень громадян про власну країну та її місце в світовому відношенні.

Геополітична ситуація, яка визначається географічним положенням країни, економічними ресурсами, взаєминами з сусідами та рівнем впливу на світові події, відіграє значущу роль у формуванні колективної свідомості. Наприклад, країна, що перебуває в центрі геополітичних подій, може зазнавати більш інтенсивний вплив зовнішніх чинників.

Взаємини з іншими країнами мають вагому роль у формуванні свідомості національного співтовариства. Дипломатичні події, торгові угоди, альянси чи

конфлікти визначають образ країни в очах інших націй, що впливає на самосвідомість та національний гордість.

Зростання глобалізації і миттєва доступність інформації ставлять національні медіа в центр міжнародного спілкування. Відбір та представлення новин про відносини країни з іншими націями може впливати на утворення образу країни в очах її громадян та світової громадськості.

Геополітична ситуація може впливати на національну самосвідомість, викликаючи зміни у поглядах на власну ідентичність та місце країни в світі. Кризові моменти або успіхи у міжнародних відносинах можуть викликати почуття єдності чи, навпаки, розколу у суспільстві.

Геополітичні загрози, такі як конфлікти чи санкції, можуть мобілізувати громадянську свідомість та сприяти єднанню нації. З іншого боку, позитивні та взаємовигідні відносини можуть забезпечувати позитивне сприйняття країни як активного учасника світового співтовариства.

Геополітична ситуація та відносини з іншими країнами неодмінно впливають на свідомість нації. Вони визначають емоційний фон, уявлення про безпеку та взаєморозуміння національного співтовариства. Розуміння цього впливу дозволяє ефективніше взаємодіяти з глобальним співтовариством та розвивати стратегії зміцнення світогляду громадян.

Геополітична обстановка та взаємини з іншими країнами мають величезний вплив на свідомість людей, особливо в контексті формування їхнього уявлення про світ та впливу на політичні переконання та поведінку. У разі України, ці чинники стають ключовими визначниками національного ставлення до світу та світових подій.

Розташування України в Центральній Європі, на межі між Європою та Азією, робить країну стратегічно важливим регіоном. Це розташування визначає динаміку її відносин з іншими країнами і впливає на реакцію українського суспільства на глобальні події. Військові конфлікти, зокрема російсько-українська війна в 2022 році, не лише торкнулися безпеки та стабільності країни, але й залишили свій слід в свідомості українців. Ці конфлікти сприяли посиленню національної ідентичності, викликали підтримку європейської інтеграції та вступу до НАТО як гарантії захисту від російської агресії.

Відносини з іншими країнами визначаються різноманітністю партнерів та впливових акторів на світовій арені. Ці відносини можуть впливати на свідомість українців через сприйняття загроз та можливостей, а також через усвідомлення перспектив співпраці та дипломатичних стосунків. Важливо відзначити вплив геополітичної ситуації на формування уявлень про світ серед українців. Ці уявлення визначають ставлення до різних країн та їхніх політичних систем, можливості розвитку країни та загрози для національної безпеки.

Війна в Україні в 2022 році, в яку країна потрапила, спричинила значні зміни в українському суспільстві. По-перше, вона посилила почуття національної ідентичності серед українців, що стали більш усвідомлювати свою приналежність до української держави. Зростання підтримки європейської інтеграції та вступу до НАТО стало явищем відгуку на реальні загрози, що виникали внаслідок конфлікту. Також війна призвела до збільшення недовіри українців до Росії та її керівництва. Це сприяло переосмисленню та коригуванню поглядів на політичні процеси та геополітичні реалії.

Давайте зглибимося в світ української свідомості та спробуємо зрозуміти, як геополітична ситуація і відносини з іншими країнами впливають на перспективу українців.

Серед яскравих виявів впливу геополітики на свідомість українців є їхня позитивна установка до країн, які висловлюють підтримку в війні проти Росії. Для українців це не просто вияв солідарності, а й підтвердження існування справжніх союзників у нелегких боротьбі за свободу та незалежність. Така підтримка здатна зміцнити віру в правильність обраного шляху та об'єднати громадян.

У свою чергу, відношення українців до країн, які не підтримують Україну у війні, може мати відтінок розчарування та негативного ставлення. З погляду українців, це може вказувати на нерозуміння чи непідтримку їхніх стрімких зусиль у збереженні своєї незалежності. Такі переживання можуть породжувати питання про спільні цінності та готовність допомогти в трудний момент.

Ще однією визначною рисою українського сприйняття є критичне ставлення до країн, що підтримують тісні відносини з Росією. Українці сприймають це як потенційну загрозу для своєї безпеки, оскільки зв'язки з країною, яка виступає агресором, можуть викликати сумніви в намірах та небезпеці для національного суверенітету.

Ці аспекти формують складний мозаїчний образ геополітичного впливу на свідомість українців, додаючи кольору та текстури в сприйнятті світу навколо.

Ці приклади показують, що геополітична ситуація та відносини з іншими країнами можуть мати значний вплив на свідомість українців. Вони

можуть формувати у людей певні уявлення про світ, які можуть впливати на їхні політичні переконання та поведінку.

Вплив геополітичної ситуації та відносин з іншими країнами на свідомість українців у післявоєнний період:

Війна в Україні в 2022 році мала значний вплив на свідомість українців. Вона призвела до посилення почуття національної ідентичності, зростання підтримки європейської інтеграції та вступу до НАТО, а також зростання недовіри до Росії.

У післявоєнний період цей вплив, швидше за все, буде зберігатися. Українці будуть продовжувати формувати своє бачення світу на основі досвіду війни. Вони будуть більш усвідомлювати свою національну ідентичність і свою приналежність до української держави. Вони будуть більш підтримувати європейську інтеграцію та вступ до НАТО як захист від російської агресії. І вони будуть більш недовіряти Росії та її керівництву.

Цей вплив буде мати певні наслідки для української політики та суспільства. Він може призвести до більш активної зовнішньої політики України, більш тісної співпраці з країнами Заходу та більшої відданості європейським цінностям.

3.3. Роль освіти та медіаосвіти у формуванні національної свідомості

Освіта та медіаосвіта відіграють важливу роль у формуванні національної свідомості. Вони можуть допомогти людям зрозуміти свою національну історію, культуру та цінності. Вони також можуть допомогти людям критично мислити про інформацію, яку вони отримують з медіа.

Освіта може допомогти людям зрозуміти свою національну історію, культуру та цінності. Вона може допомогти людям розвинути почуття

гордості за свою країну та її досягнення. Освіта також може допомогти людям розвинути критичне мислення, яке може допомогти їм формувати власну думку про важливі суспільні питання.

Медіаосвіта може допомогти людям критично мислити про інформацію, яку вони отримують з медіа. Вона може допомогти людям розпізнавати упередження та пропаганду в медіа. Медіаосвіта також може допомогти людям розвивати навички критичного мислення, які можуть допомогти їм формувати власну думку про важливі суспільні питання.

Освіта та медіаосвіта – це два ключові фактори, які визначають контекст для формування національної свідомості українців. Вони є не просто інструментами навчання, але й важливими засобами, які направлені на зміцнення національної ідентичності та усвідомлення важливих суспільних питань.

Завдяки освіті та медіаосвіті українці можуть глибше пізнати свою національну історію, культуру та цінності. Це надає можливість створити позитивний національний наратив, у якому героями стають не лише минулі подвиги, а й досягнення в сучасному житті. Засвоєння цих знань є важливим елементом формування глибокого зв'язку між громадянами та їхньою країною.

Покращення національної свідомості також відбувається через розвиток почуття гордості за свою країну та її досягнення. Освіта та медіаосвіта допомагають висвітлити позитивні сторони України, розповісти про її культурне багатство, наукові досягнення та сучасні ініціативи. Це, в свою чергу, стимулює внутрішню підтримку та віру в можливість спільного розвитку.

В контексті війни в Україні в 2022 році, важливість освіти та медіаосвіти зростає ще більше. Конфлікт став викликом для українського суспільства у збереженні своєї ідентичності під впливом російської пропаганди. Тут стало важливим розуміння національної історії, критичне мислення та здатність розрізняти правдиву інформацію від дезінформації. Освіта стала щитом, захищаючим національну свідомість від негативного впливу інформаційної війни.

У цьому важкому контексті освіта та медіаосвіта набувають нових розмірів – вони стають не лише засобами передачі знань, але і інструментами самозахисту та саморозвитку нації.

Українська освіта виявляє значний вплив на формування національної свідомості. Кожен український школяр проймає уроки української історії, культури та літератури, що є важливим кроком у розумінні власної національної ідентичності. Це вивчення відкриває школярам сторінки минулого, дозволяючи їм відчувати спадщину своєї країни та зрозуміти, як формувалася українська державність. Крім того, воно стимулює почуття гордості за свою країну, даруючи учням відчуття належності до великої та важливої спільноти.

Медіаосвіта в українських школах відіграє не менш важливу роль. Вона формує в українців навички критичного мислення та аналізу інформації, яку вони зустрічають у медіа просторі. Учням надається можливість розрізняти об'єктивну інформацію від дезінформації та пропаганди. Це дозволяє молодому поколінню стати обізнаними громадянами, які активно сприймають та обробляють інформацію з оточуючого світу.

Поза шкільними стінами, українські громадські організації впроваджують програми освіти та медіаосвіти для дорослих. Ці ініціативи надають можливість українцям дорослого віку продовжувати свій розвиток,

дізнаватися більше про історію своєї країни та розвивати критичне мислення. Це сприяє створенню інформованого та свідомого громадянства, яке може впливати на краще майбутнє України.

Війна в Україні в 2022 році посилила важливість освіти та медіаосвіти для формування національної свідомості українців. Вона показала, що українці повинні розуміти свою національну історію та культуру, щоб протистояти російській пропаганді. Вона також показала, що українці повинні бути здатні критично мислити про інформацію, яку вони отримують з медіа, щоб не піддаватися дезінформації.

У післявоєнний період Україна обрала шлях розвитку освіти та медіаосвіти як стратегічний крок для забезпечення майбутнього країни. Це визначене не лише потребою у вдосконаленні знань та навичок громадян, а й як ефективний інструмент у змаганні з російською пропагандою та збереженні національної свідомості.

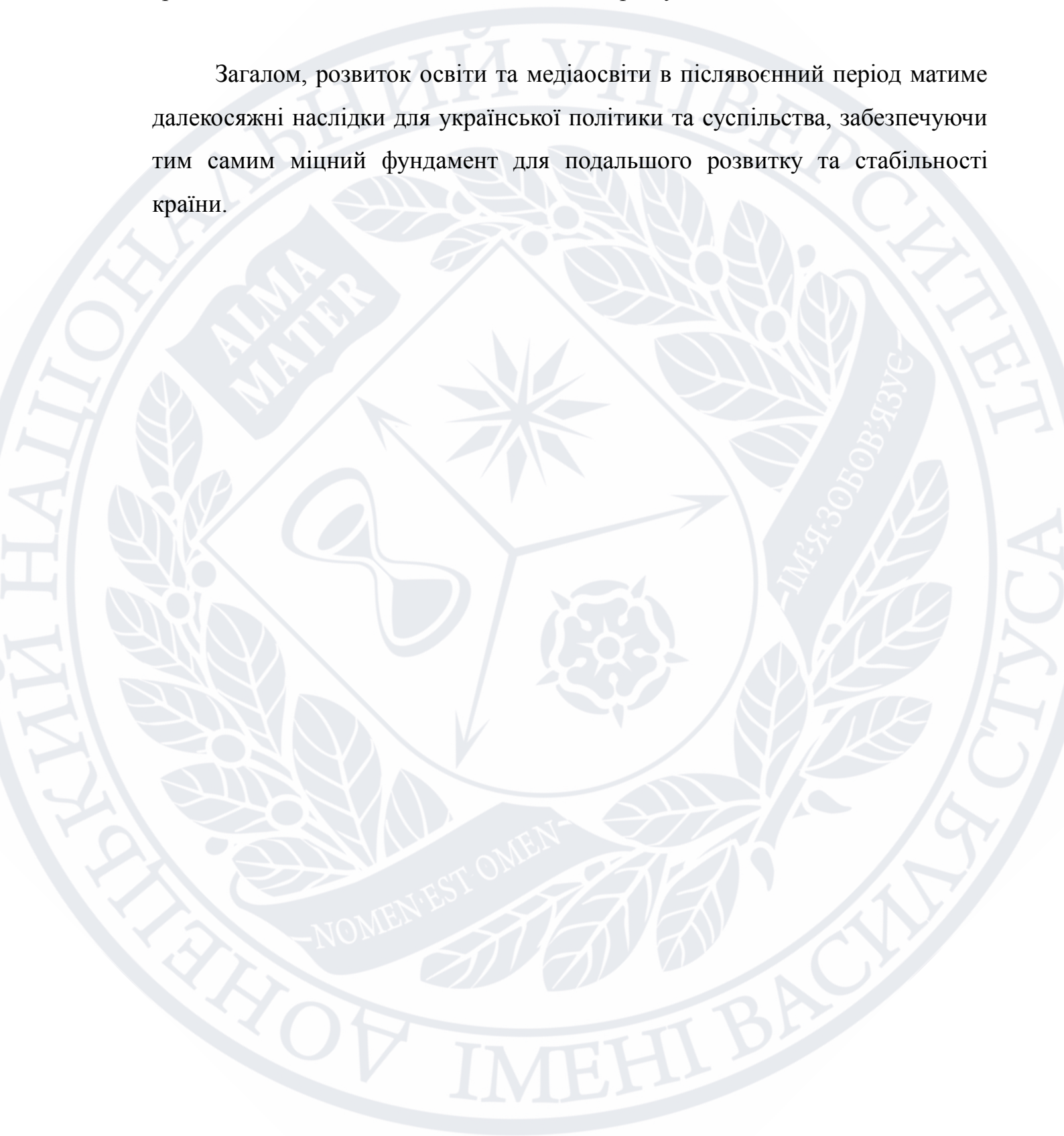
Розвиток освіти сприятиме зміцненню національної ідентичності українців. Школярі та студенти отримають можливість глибше вивчати історію, культуру та цінності своєї країни, що забезпечить стале збереження національної спадщини.

Медіаосвіта, у свою чергу, дозволить громадянам усвідомлювати та аналізувати інформацію, яку вони споживають. Це буде важливим інструментом у протистоянні російській пропаганді, допомагаючи українцям відрізнити об'єктивність від маніпуляцій та дезінформації.

Завдяки розвитку критичного мислення в українців, суспільство може очікувати більшої активності у громадянській участі. Це стимулюватиме не

лише підтримку українських цінностей, а й більш глибоке розуміння громадянами необхідності захищати свою країну.

Загалом, розвиток освіти та медіаосвіти в післявоєнний період матиме далекосяжні наслідки для української політики та суспільства, забезпечуючи тим самим міцний фундамент для подальшого розвитку та стабільності країни.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота на тему "Індустрія міжнародних відносин та українська національна свідомість" становить суттєвий внесок у розуміння взаємодії міжнародного інформаційного простору та формування національного ідентитету в умовах глобалізації. Результати дослідження виявляють значущі аспекти впливу індустрії міжнародних відносин на українську національну свідомість та надають обґрунтовані рекомендації для подальших досліджень та стратегій в управлінні інформаційним простором.

Однією з ключових тем, яка була ретельно розглянута в роботі, є роль інформації у формуванні національних свідомостей. З'ясовано, що індустрія міжнародних відносин впливає на сприйняття світу українцями, а також на їхнє самовизначення у глобальному контексті. Взаємодія із світовими новинами визначає спосіб, яким формується уявлення громадян про свою країну, її роль у міжнародних процесах та налагодження відносин з іншими країнами.

Науковий аналіз культурних, історичних та геополітичних аспектів української національної свідомості підкреслив важливість цих факторів у сприйнятті міжнародних новин. Виявлено, що українці реагують на інформацію, пов'язану з Росією, Європою та іншими країнами, враховуючи свою культурну та історичну спадщину, що впливає на їхні уявлення про світ.

Освіта та медіаосвіта виявилися ключовими чинниками у формуванні національної свідомості. Вони виконують важливу роль у збереженні ідентичності, протистоянні російській пропаганді та розвитку критичного мислення серед українців. Підкреслено необхідність подальшого розвитку системи освіти та медіаосвіти як засобів впливу на формування національної свідомості.

Важливою вибуховою точкою, що змінює течію української національної свідомості, стала війна в 2022 році. Вона не лише посилила почуття національної ідентичності та підтримки європейської інтеграції, а й суттєво вплинула на ставлення до Росії та сприйняття міжнародних подій в контексті геополітичної ситуації.

У післявоєнний період, зазначено у рекомендаціях, освіта та медіаосвіта будуть продовжувати відігравати центральну роль у розвитку національної свідомості. Збереження національної ідентичності, протистояння дезінформації та розбудова критичного мислення стануть ключовими завданнями для українців. Цей розвиток відзначиться важливими наслідками для політики та суспільства України, активізацією громадянської участі, підвищенням відданості національним цінностям та готовністю захищати свою країну в умовах глобальних викликів.

Рекомендації для подальших досліджень визначають важливі напрямки для розвитку наукового підходу до вивчення впливу індустрії міжнародних відносин на національну свідомість. Дослідження впливу національної свідомості на сприйняття міжнародних новин в інших країнах, аналіз впливу освіти в умовах війни та дослідження дезінформації та пропаганди на сприйняття міжнародних новин визначають шляхи для подальшої рефлексії та розширення наукових горизонтів у даному напрямі.

У цій роботі виокремлено та досліджено суттєві аспекти взаємодії індустрії міжнародних відносин та української національної свідомості, що створює основу для подальшого розвитку наукових досліджень та формування ефективних стратегій управління інформаційним простором у контексті глобальних трансформацій.

У цій дипломній роботі було розглянуто вплив національної свідомості на сприйняття міжнародних новин в Україні. Було встановлено, що національна свідомість українців має значний вплив на те, як вони сприймають міжнародні новини.

Культурні та історичні аспекти української національної свідомості впливають на те, як українці сприймають міжнародні новини, пов'язані з Росією, Європою та іншими країнами. Геополітична ситуація та відносини з іншими країнами також впливають на сприйняття міжнародних новин українцями.

Освіта та медіаосвіта відіграють важливу роль у формуванні національної свідомості українців. Вони можуть допомогти українцям зрозуміти свою національну історію, культуру та цінності. Вони також можуть допомогти українцям критично мислити про інформацію, яку вони отримують з медіа.

Війна в Україні в 2022 році посилила вплив національної свідомості на сприйняття міжнародних новин. Вона призвела до посилення почуття національної ідентичності українців, зростання підтримки європейської інтеграції та вступу до НАТО, а також зростання недовіри до Росії.

У захмарнілому вогняному світлі післявоєнного періоду, Україна малює свій майбутній образ на полотні освіти та медіаосвіти. Це – крапелька надії, вишукано вдягнута у ретельно вишиті перспективи, де кожен шов означає щось важливе для українців.

У цьому просторі пізнання, де звучать легенди минулого, де історія обгортає кожну долю, освіта та медіаосвіта стають директорами подорожі у світі знань. Вони – ключі до скарбниці національної свідомості та ідентичності, що побачила стільки випробувань та перемог.

І ось, перед українцями вибухає тріумфальний момент, коли освіта виявляється їхнім вірним супутником. Вона – страж національної свідомості, яка, як прадавній меч, оберігає від забуття та сприяє розцвіту національного ідентитету.

І ще один герой цієї саги – медіаосвіта, що розкриває світ нових технологій та інформаційної війни. Вона вишиває в українців навички критичного мислення, які стають їхнім щитом у світлі російської пропаганди та дезінформації.

Серце цієї подорожі вибухає в могутньому відгомоні війни 2022 року. Вона, як кузня, викує національну ідентичність українців, піднімаючи прапор боротьби за європейську інтеграцію та вступ до НАТО. Тут у битві націй, освіта та медіаосвіта стають невід'ємними союзниками у формуванні стійкого образу України у світовому просторі.

І в епілогу, на світанку нового дня, де освіта та медіаосвіта продовжують свою таємничу роботу, ми розглядаємо перед собою перспективи. Цей розвиток обіцяє не лише збереження національної свідомості і ідентичності, а й перетворення українців у відданих патріотів своєї країни.

І в цьому завершенні оповідання, залишаючись на порозі невідомого, ми обираємо три напрямки для подальших досліджень. Вони – це шляхи до розуміння впливу національної свідомості на сприйняття міжнародних новин у інших країнах, аналізу впливу освіти в умовах війни та вивчення дезінформації та пропаганди на сприйняття міжнародних новин. Ці шляхи світять світлом розуміння, сприяючи розвитку суспільства та національного самосвідомлення.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бикова, О. (2021, November 20). Внутрішня і зовнішня політика Бразилії за президентства Болсонару. ADASTRA. <https://adastra.org.ua/blog/vnutrishnya-izovnishnya-politika-braziliyi-za-prezidentstva-bolsonaru>
2. Бикова, О. (2021, September 28). Особливості зовнішньої політики Аргентини у XXI сторіччі. ADASTRA. <https://adastra.org.ua/blog/osoblivosti-zovnishnoyi-politikiargentini-u-hhi-storichchi>
3. Бикова, О., Мацькович, О., Проданюк, Т., & Юрченко, О. (2022). Як Латинська Америка реагує на російську агресію: між рішучим засудженням та беззаперечною підтримкою. ADASTRA. <https://adastra.org.ua/special-edition>
4. О встрече Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с послами стран БРИКС / НКИ БРИКС, Россия. (2022). Национальный Комитет По Исследованию БРИКС. <https://www.nkibrics.ru/posts/show/623b66e16272690691b00100>
5. Обсяги двосторонньої торгівлі. (2021). Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія. <https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayinabraziliya/torgovelnno-ekonomichne-spivrobotnictvo/obsyagi-dvostoronnoyi-torgivli>
6. Торгівля та інвестиції. (2021). Посольство України в Аргентинській Республіці. <https://argentina.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-ta-argentina/340-torgovelynojekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-argentinoju/torgivlya-ta-investiciyi>
7. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Мексикою. (2021). Посольство України у Мексиканських Сполучених Штатах. <https://mexico.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-meksika/ukrayina->

meksika-478- torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-meksikoju

8. Школяр, Н. (2017). Сотрудничество России и Мексики: от лепешек до спутников. Russian Council. <https://russiancouncil.ru/analytics-andcomments/analytics/sotrudnichestvo-rossii-i-meksiki-ot-lepeshek-do-sputnikov/>
9. Abad, F. B. (2022, April 10). AMLO calls for a peaceful solution to the Russia-Ukraine conflict. Telesur. <https://www.telesurtv.net/news/amlo-llama-solucion-pacificaconflicto-rusia-ucrania-20220410-0001.html>
10. Agencia Efe. (2022, February 10). Argentina dice que acercarse a Rusia y China es por una “mirada multilateral.” www.efe.com. <https://www.efe.com/efe/america/politica/argentina-dice-que-acercarse-a-rusia-y-chinaes-por-una-mirada-multilateral/20000035-4737349>
11. Aggression against Ukraine (2022, March 2). United Nations Digital Library System. <https://digitallibrary.un.org/record/3959039>
12. Aguiar, J. (2022, March 5). Brasil pode deixar de ser dependente dos fertilizantes da Rússia com plano anunciado pelo Ministério da Agricultura. CPG Click Oil and Gas.
13. Al Arabiya English. (2022, April 4). Russia to resume flights with 52 ‘friendly’ countries after April 9. <https://english.alarabiya.net/News/world/2022/04/04/Russia-to-resumeflights-with-52-friendly-countries-after-April-9>
14. Arista, L. (2022, April 7). López Obrador: México se abstiene de votar en la ONU para expulsar a Rusia. ADNPolítico. <https://politica.expansion.mx/presidencia/2022/04/07/lopez-obrador-mexico-se-abstienede-votar-en-la-onu-para-expulsar-a-rusia>
15. Associated Press. (2022, March 24). Mexico’s ruling party boosts Russia “friendship” committee. ABC News. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/mexicos-rulingparty-boosts-russia-friendship-committee-83631523>

16. Audi, A. (2022, March 11). Most Brazilians support Ukraine, but think country should be neutral in war. The Brazilian Report. <https://brazilian.report/liveblog/2022-election/2022/03/11/most-brazilians-support-ukraine-but-think-country-should-be-neutral-in-war/>
17. Barman, A. (2022, April 4). Two perspectives: The Canadian and Mexican response to the Ukrainian Crisis. ORF. <https://www.orfonline.org/expert-speak/canadian-and-mexican-response-to-the-ukrainian-crisis/>
18. Beacon, P. (2022, April 1). Argentina will send more humanitarian aid for refugees from Ukraine. Paris Beacon-News. <https://www.parisbeacon.com/71855/>
19. Bevens, V. (2020, June 26). Jair Bolsonaro, Brazil's Would-be Dictator | Vincent Bevens. The New York Review of Books. <https://www.nybooks.com/daily/2018/10/12/jairbolsonaro-brazils-would-be-dictator/>
20. Brazil's Bolsonaro says VP Mourao will not be his election running mate. (2022, March 21). Reuters. <https://www.reuters.com/world/americas/brazils-bolsonaro-says-vp-mourao-will-not-be-his-running-mate-this-year-2022-03-21/>
21. Cafiero, S. (2022). Santiago Cafiero. Twitter. <https://twitter.com/SantiagoCafiero/status/1498331932551094282?s=20&t=5jNz6ATHeFlG4Xz9u5wsjQ>
22. Camarena, S. (2022, February 12). La doble diplomacia de Ebrard. El País Mexico. https://elpais.com/mexico/opinion/2022-02-12/la-doble-diplomacia-de-ebrard.html?event_log=oklogin
23. Cavcic, M. (2022, February 28). Lukoil closes \$435 million deal to enter shallow water blocks off Mexico. Offshore Energy. <https://www.offshore-energy.biz/lukoil-closes-435-million-deal-to-enter-shallow-water-blocks-off-mexico/>

24. Centenera, M. (2021, June 5). Argentina comenzara a producir la vacuna rusa Sputnik V. El Pais. <https://elpais.com/sociedad/2021-06-05/argentina-comenzara-a-producir-lavacuna-rusa-sputnik-v.html>
25. Путін звинуватив Литву і Польщу в підготовці силовиків для акцій у Києві [Архівовано 24 травня 2019 у Wayback Machine.] Українська правда, 4 березня 2014 р. У «Самооборони» Криму, про яку говорить Путін, російська зброя [Архівовано 24 травня 2019 у Wayback Machine.] Українська правда, 4 березня 2014 р
26. Ежедневно на свою ложь Россия тратит 5 млн долларов, — посол. Архів оригіналу за 7 березня 2016. Процитовано 16 травня 2019.
27. У Києві блокують російські телеканали «за пропаганду війни».- Українська правда. Вівторок, 04 березня 2014, 18:25. Архів оригіналу за 2 липня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
28. В Госдуме РФ призвали «на всех уровнях» помогать террористам на востоке Украины.— Укрінформ, 01.07.2014 13:49. Архів оригіналу за 15.07.2014. Процитовано 16.05.2019.
29. Венсан Жовер. Дугин — путинский Распутин: Ультранационалист Александр Дугин — это проповедник панславянского фашизма и тайный советник Владимира Путина. В чем его цель? Аннексировать часть Украины и восстановит Российскую Империю.— Le Nouvel Observateur, Франция, le 30 avril 2014. Архів оригіналу за 6 жовтня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
30. Аргумент.уа: Профессор Дугин, обычный русский фашист. Архів оригіналу за 29 червня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
31. Le Raspoutine de Poutine. Chantre d'un fascisme panslave, l'ultranationaliste Alexandre Douguine est un conseiller occulte du chef du Kremlin. Son but ? Annexer une partie de l'Ukraine et reconstituer l'empire russe.— Article publié dans le Nouvel Observateur le 30 avril 2014. Архів оригіналу за 6 жовтня 2014. Процитовано 16 травня 2019.

32. «Мозг» Путина, фашист Дугин: «Лучше всего, если российская армия перейдет границу с Украиной».— Цензор. НЕТ, 13.05.14 09:10
33. Le Raspoutine de Poutine. Chantre d'un fascisme panslave, l'ultranationaliste Alexandre Douguine est un conseiller occulte du chef du Kremlin. Son but ? Annexer une partie de l'Ukraine et reconstituer l'empire russe.— Le nouvel Observateur. Publié le 03-05-2014 à 13h12.
Архів оригіналу за 6 жовтня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
34. Dunlop, John (31 січня 2004). Aleksandr Dugin's Foundations of Geopolitics. Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization (Institute for European, Russian and Eurasian Studies (George Washington University)) **12** (1): 41. ISSN 1074-6846. OCLC 222569720. Архів оригіналу за 7 червня 2016.
35. Farmer, Brit McCandless (12 квітня 2022). Aleksandr Dugin: The far-right theorist behind Putin's plan. *60 Minutes*. CBS News. Архів оригіналу за 12 квітня 2022. Процитовано 12 квітня 2022.
36. ОБСЕ вважає «доречним» відключення російських телеканалів.- Еспресо.TV, 2 квітня, 2014 18:30. Архів оригіналу за 14 липня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
37. Генсек НАТО звинуватив Росію в пропаганді війни і бажанні повалити владу в Україні. — РБК-Україна, 13.04.2014 13:57. Архів оригіналу за 14 липня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
38. Українці затролили росіян пародіями на вірусну рекламу їх армії.- 07.05.2014. Архів оригіналу за 29 червня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
39. Russlands imitierter «Kampf gegen Faschismus».— DiePresse.com.
Архів оригіналу за 13 липня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
40. Российское ТВ начало пропаганду войны среди детей! «Спокойно ночи, малыши» ушли в армию!. ВИДЕО. — Цензор. НЕТ, 12.03.14 11:13

41. СБУ відкрила провадження проти радника Путіна Глазьєва.— УНІАН, 06.07.2014 | 14:29. Архів оригіналу за 6 жовтня 2014. Процитовано 16 травня 2019.
42. Украинские евреи решили открыть Путину глаза: Главная угроза Украине исходит от российской власти, то есть — от Вас
43. Евгений Марчук. Информационная война. Чем может ответить Украина прямо сейчас. Архів оригіналу за 2 березня 2018. Процитовано 16 травня 2019.
44. Информационную войну всегда выигрывает нацистский режим, — Немцов
45. У Криму відімкнули 5-ий канал і «1+1».— Українська правда. Четвер, 06 березня 2014, 15:43. Архів оригіналу за 2 липня 2017. Процитовано 16 травня 2019.
46. Перейти до:“⁶ У Криму відімкнули від інтернету єдиний кримськотатарський телеканал [Архівовано 10 березня 2014 у Wayback Machine.] Українська правда, 8 березня 2014
47. «Волк, который кричал „Фашист!“» — патология российской пропаганды против Украины. Часть 1. Архів оригіналу за 14 липня 2014. Процитовано 31 серпня 2016.
48. Російська пропаганда це злочин проти культури — заява письменників. Архів оригіналу за 22 червня 2014. Процитовано 31 серпня 2016.
49. Як діє російська пропаганда. Архів оригіналу за 25 червня 2014. Процитовано 31 серпня 2016.
50. [[https://web.archive.org/web/20140802011658/http://www.telekritika.ua/news_cenzura/2014-03-04/91076 Архівовано 2 серпня 2014 у Wayback Machine.] «Стоп цензурі!» закликав іноземні ЗМІ остерігатися російської антиукраїнської пропаганди. Телекритика]

51. Власти Крыма насчитали 7 убитых и 30 пропавших после якобы нападения "майдановцев". *podrobnosti.* 3 квітня 2014. Архів оригіналу за 21 грудня 2016. Прочитовано 21 грудня 2016.
52. Черкасчане: «Корсунський погром» – вигадка російських пропагандистів. *Крым.Реалии.* Архів оригіналу за 21 грудня 2016. Прочитовано 21 грудня 2016.
53. ateist66. Крым. Путь на Родину через фэйки. *ateist66.* Архів оригіналу за 2 грудня 2016. Прочитовано 21 грудня 2016.
54. Корсунский погром — малоизвестный в Украине фейк геббельс-пропаганды. *www.politforums.net.* Архів оригіналу за 21 грудня 2016. Прочитовано 21 грудня 2016.
55. Путин попросил ввести войска РФ в Крым из-за инсценированного боя со стрельбой и "липовыми" жертвами. *Украинская правда.* Архів оригіналу за 21 грудня 2016. Прочитовано 21 грудня 2016.
56. В Симферополе задержан стрелявший накануне снайпер. *radiovesti.ru.* Архів оригіналу за 21 грудня 2016. Прочитовано 21 грудня 2016.
57. правды», Комсомольская правда | Сайт "Комсомольской (24 березня 2014). В Крыму сдалась последняя украинская воинская часть. *KP.RU — сайт «Комсомольской правды» (рос.).* Архів оригіналу за 22 грудня 2017. Прочитовано 26 травня 2017.
58. ТВСПАС (27 квітня 2014). Концлагеря ЕС на Украине (Специальный корреспондент от 22 04 2014). Архів оригіналу за 21 вересня 2017. Прочитовано 21 грудня 2016.
59. Спасибо за урок. Блог Дениса Казанского (ru-RU). Архів оригіналу за 9 травня 2017. Прочитовано 28 квітня 2017.
60. Ложь российских СМИ: украинские солдаты убивают своих, которые не хотят воевать. *StopFake.org (ru-RU).* 27 червня 2014. Архів оригіналу за 15 січня 2018. Прочитовано 14 січня 2018.

61. Ложь: двое священников из Славянска были убиты украинскими националистами. *StopFake.org* (ru-RU). 17 липня 2014. Архів оригіналу за 29 січня 2017. Процитовано 10 лютого 2017.
62. Russian mass media told lie about murder of priests in Slovyansk - Maksym Vasin's Blog. *Maksym Vasin's Blog* (амер.). 17 липня 2014. Архів оригіналу за 24 березня 2017. Процитовано 10 лютого 2017.
63. Украинский журналист предложил убить 1,5 млн жителей Донбасса. *www.vz.ru*. Архів оригіналу за 21 грудня 2016. Процитовано 21 грудня 2016.
64. незгоден нетак (22 червня 2014). Богдан Буткевич Все просто, нужно убить 1 5млн жителей Донбасса. Архів оригіналу за 27 лютого 2017. Процитовано 21 грудня 2016.
65. Монтажный фейк: украинский журналист заявил, что в Донбассе нужно убить 1,5 миллиона жителей. *StopFake.org*. 2 серпня 2014. Архів оригіналу за 2 грудня 2016. Процитовано 21 грудня 2016.
66. 10-летняя девочка убита укронацистами в Донецке | Сегодня.ру. *www.segodnia.ru*. Архів оригіналу за 17 серпня 2018. Процитовано 14 січня 2018.
67. Girl killed in Ukraine 'never existed'. *BBC News*. Архів оригіналу за 6 січня 2018. Процитовано 14 січня 2018.
68. Журналисти не змогли підтвердити смерть 10-річної дівчинки в результаті обстрілу Донецька. *112.ua* (uk-UA). Архів оригіналу за 15 січня 2018. Процитовано 14 січня 2018.
69. Журналисти BBC дізналися, що сюжет про смерть 10-річної дівчинки в Донецьку був вигадкою (укр.). Архів оригіналу за 15 січня 2018. Процитовано 14 січня 2018.
70. ОБЕРЕЖНО: ІНФОРМАЦІЙНА НЕБЕЗПЕКА! - СИЛИ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗС УКРАЇНИ. *sof.mil.gov.ua*. Архів оригіналу за 17 грудня 2016. Процитовано 13 грудня 2016.

71. Отмороженный Киев. Архів оригіналу за 13 грудня 2016. Процитовано 13 грудня 2016.
72. Російські хакери допомагали знищувати артилерію ЗСУ через Android - CrowdStrike. *Останні новини в Україні за годину | Свіжі останні новини дня онлайн | Обозреватель*. Архів оригіналу за 31 грудня 2017. Процитовано 6 червня 2017.
73. Перейти до: "Danger Close: Fancy Bear Tracking of Ukrainian Field Artillery Units (амер.). 22 грудня 2016. Архів оригіналу за 1 січня 2017. Процитовано 6 червня 2017.
74. Walker, Shaun (22 грудня 2016). Group allegedly behind DNC hack targeted Ukraine, report finds. *The Guardian* (en-GB). ISSN 0261-3077. Архів оригіналу за 16 травня 2017. Процитовано 6 червня 2017.
75. Аксьонов, Павло (23 грудня 2016). Чи справді російські хакери зламали українську артилерійську програму?. *BBC Україна* (en-GB). Архів оригіналу за 20 червня 2017. Процитовано 6 червня 2017.
76. Перейти до: "Звіт про злам українського софту для артилерії хакерами FancyBear - психологічна операція Москви. *InformNapalm.org* (Українська) (uk-UA). 9 березня 2017. Архів оригіналу за 6 липня 2017. Процитовано 6 червня 2017.
77. WSJ: ВКонтакте стала майданчиком для хакерських атак. *korrespondent.net*. 31.05.2017. Архів оригіналу за 7 червня 2017. Процитовано 6 червня 2017.
78. Henry Kissinger 'advises Trump to accept' Crimea as part of Russia. *The Independent* (en-GB). 27 грудня 2016. Архів оригіналу за 29 грудня 2016. Процитовано 5 січня 2017.
79. The Independent збрехав про Крим і Кісінджера. Пінчук при ділі?. *detector.media*. Архів оригіналу за 5 січня 2017. Процитовано 5 січня 2017.

80. Дві редакції: для людей та для «вати» | Петр и Мазепа. *petrimazepa.com* (рос.). Архів оригіналу за 3 грудня 2017. Процитовано 2 грудня 2017.
81. *posiuous. posiuous* (амер.). 19 листопада 2017. Архів оригіналу за 9 листопада 2020. Процитовано 22 листопада 2017.
82. Возвращение под контроль Украины Гладосово и Травневое: фейки против реальности. *StopFake.org* (ru-RU). 30 листопада 2017. Архів оригіналу за 3 грудня 2017. Процитовано 2 грудня 2017.
83. FactChecking: звільнення Верхньоторецького та жахи про українські паспорти з Криму. *InformNapalm.org* (Українська) (uk-UA). 1 грудня 2017. Архів оригіналу за 3 грудня 2017. Процитовано 2 грудня 2017.
84. Украинские паспорта крымчан открыли Европу для международных преступн.... *archive.is*. 1 грудня 2017. Архів оригіналу за 3 грудня 2017. Процитовано 2 грудня 2017.
85. Бойовики "ДНР" та ЗМІ РФ залякують населення окупованих територій України новими фейками. *InformNapalm.org* (Українська) (uk-UA). 2 грудня 2017. Архів оригіналу за 2 грудня 2017. Процитовано 2 грудня 2017.
86. *ntv.ru*. Генштаб: атаковавшие базу Хмеймим беспилотники невозможно изготовить кустарно. *NTV* (англ.). Архів оригіналу за 11 січня 2018. Процитовано 12 січня 2018.
87. Зачем Кремлю «неисправные» американские «Джавелины». *ХВИЛЯ* (ru-RU). Архів оригіналу за 8 липня 2018. Процитовано 8 липня 2018.
88. У пропагандистов "ДНР" не получается доказать причастность ВСУ к подрыву "санитарного" авто боевиков. *Остров* (ru-RU). Архів оригіналу за 14 серпня 2018. Процитовано 14 серпня 2018.
89. СММ ОБСЕ не подтверждает факт уничтожения ракетой ВСУ медицинского "Урала". Боевики предлагают верить им на

- слово. Остров (ru-RU). Архів оригіналу за 14 серпня 2018.
Процитовано 14 серпня 2018.
90. Війна Росії проти України: спростовуємо 30 фейків окупантів. 24 канал. 17 березня 2022. Архів оригіналу за 4 березня 2022.
91. Правоохоронці назвали телеграм-канали, які зараз масово поширюють фейкову інформацію. *Укрінформ*. 24 лютого 2022. Архів оригіналу за 7 березня 2022.
92. Ворог, який зазнає значних втрат, намагається посіяти серед українців паніку. *Укрінформ*. 7 березня 2022. Архів оригіналу за 6 березня 2022.
93. Окупанти завезли на Запорізьку АЕС журналістів-пропагандистів для зйомки фейкового відео. *www.unian.ua* (укр.). 7 березня 2022. Архів оригіналу за 7 березня 2022.
94. Російські війська викрадають цивільних чоловіків, яких видають за «військовополонених» – Денісова. *Радіо Свобода*. 12 квітня 2022. Архів оригіналу за 12 квітня 2022.
95. «Бучанська різанина»: як росія прагне уникнути відповідальності. *Укрінформ*. 5 квітня 2022. Архів оригіналу за 12 квітня 2022.
96. Офіційний телеграм-канал ДСУ-95.
97. У Росії закріють усі ЗМІ, які називають війну проти України війною. *Цензор.НЕТ*. 26 лютого 2022. Архів оригіналу за 27 лютого 2022.
98. Російські ЗМІ повідомляють, що в Держдумі схвалили поправку про позбавлення волі до 15 років за «фейки про російську армію». *Радіо Свобода*. 3 березня 2022. Архів оригіналу за 3 березня 2022.
99. Госдума РФ одобрила ужесточение закона о наказании за фейки. *Новости Челябинска*. 3 березня 2022. Архів оригіналу за 3 березня 2022.
100. В Томской области возбудили первые дела о "фейках" про армию России. *Радіо Свобода*. 16 березня 2022. Архів оригіналу за 16 березня 2022.

101. Вашингтон обвинил Кремль в «наступлении» на свободу СМИ и правду в России. *Regnum*. 3 березня 2022. Архів оригіналу за 3 березня 2022. Процитовано 3 березня 2022.
102. Перейти до:“⁶ Росія: власниця телеканалу «Дождь» оголосила про призупинення його роботи. *Радіо Свобода*. 3 березня 2022. Архів оригіналу за 3 березня 2022.
103. Владелец телеканала "Дождь" объявила о приостановке его работы. ВИДЕО. *Радио Свобода*. 3 березня 2022. Архів оригіналу за 3 березня 2022. (рос.)
104. Денис Карловський (29 березня 2022). У Росії вкотре погрожують Вікіпедії за правду в статті про війну Росії проти України. *Українська правда*. Архів оригіналу за 29 березня 2022.
105. 501025-НВ-уведомление.pdf. 28 березня 2022. Архів оригіналу за 13 травень 2022.
106. Путін оголосив військову операцію на Донбасі, Байден каже про катастрофічні жертви. 24 лютого 2022. Архів оригіналу за 31 травня 2022.
107. Нацизмом російські пропагандисти називають український патріотизм. 6 липня 2022.
108. ЗАКОН УКРАЇНИ Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. Архів оригіналу за 4 березня 2022. Процитовано 5 березня 2022.
109. Что не так с тезисом «у власти в Украине фашисты»? Фактчек Би-би-си. 3 березня 2022. Архів оригіналу за 13 березня 2022.
110. Рада заборонила антисемітизм в Україні. За заперечення злочинів Голокосту каратимуть. 22 вересня 2021. Архів оригіналу за 14 березня 2022.
111. Рада ввела кримінальну відповідальність за антисемітизм. 15 лютого 2022. Архів оригіналу за 14 березня 2022.

112. Miriam Berger. Putin says he will 'denazify' Ukraine. Here's the history behind that claim. The Washington Post [Архівовано 3 березня 2022 у Wayback Machine.](англ.)
113. Fact check: Do Vladimir Putin's justifications for going to war against Ukraine add up?. Deutsche Welle. 25 лютого 2022. Архів оригіналу за 25 лютого 2022.
114. David K. Li, Jonathan Allen, Corky Siemaszko. Putin using false 'Nazi' narrative to justify Russia's attack on Ukraine, experts say, NBC News. 24 лютого 2022. Архів оригіналу за 25 лютого 2022.
115. Jonathan Allen. Putin says he is fighting a resurgence of Nazism. That's not true., NBC News. 24 лютого 2022. Архів оригіналу за 24 лютого 2022.
116. Гутерриш отказался считать происходящее в Донбассе геноцидом. РБК. Архів оригіналу за 23 лют. 2022 р.
117. Ukraine crisis: Vladimir Putin address fact-checked. BBC. 22 лютого 2022. Архів оригіналу за 23 лютого 2022.
118. Hinton, Alexander. Putin's claims that Ukraine is committing genocide are baseless, but not unprecedented. The Conversation. Архів оригіналу за 26 лют. 2022 р.
119. Statement on the War in Ukraine by Scholars of Genocide, Nazism and World War II. Jewish Journal. 27 лют. 2022 р. Архів оригіналу за 4 бер. 2022 р.
120. Haltiwanger, John. Auschwitz museum says Russia's war in Ukraine is an 'act of barbarity that will be judged by history'. Business Insider. Архів оригіналу за 24 лют. 2022 р.
121. Museum concerned about loss of life. www.ushmm.org. Архів оригіналу за 25 лют. 2022 р.
122. Російським школам роздали методички, як виправдовувати війну проти України. 28 лютого 2022. Архів оригіналу за 1 березня 2022.

123. Олена Барсукова. Дітям про «спецоперацію»: як Росія промиває школярам мізки пропагандою про Україну. 25 квітня 2022. Архів оригіналу за 3 травень 2022.
124. «Может президент правильно поступил, когда начал войну в Украине»: У дитсадку Казані вихователі промивають мізки дітям. ВІДЕО. 15 квітня 2022. Архів оригіналу за 11 травень 2022.
125. Пропаганда у вишах РФ: лекції про «бандерівців» замість геоботаніки, Z на фасадах. 18 квітня 2022. Архів оригіналу за 18 квітня 2022.
126. Паски прикрашають літерою Z: рашизм в Росії торкнувся навіть Великодня (фото). 19 квітня 2022. Архів оригіналу за 20 квітня 2022.
127. Паски із Z і «свастика Путіна» на куполі церкви. 19 квітня 2022. Архів оригіналу за 19 квітень 2022.
128. В Росії почали продавати «Z-кулічі». 19 квітня 2022. Архів оригіналу за 21 квітень 2022.
129. Росіяни переписують підручники з історії: усувають згадки про Україну і Київ — росЗМІ. 23 квітня 2022. Архів оригіналу за 23 квітня 2022.
130. Opposition to Putin's war is alive on Moscow's streets. But no trace of it is covered on Russian TV. CNN. 1 березня 2022. Архів оригіналу за 1 березня 2022.
131. Фейк по-лугански: "Стингеры" из Battlefield 3. Настоящее Время (рос.). Архів оригіналу за 22 квітня 2017. Процитовано 21 квітня 2017.
132. InfoResist.org. В Интернете высмеяли «Стингеры» из Луганского аэропорта: боевики переиграли в компьютерные игры | ФОТО. InfoResist (ru-RU). Архів оригіналу за 4 лютого 2022. Процитовано 21 квітня 2017.

133. Склад с оружием из США нашли при разборе завалов в аэропорту Луганска. РИА Новости (рос.). Архів оригіналу за 22 квітня 2017. Прочитовано 21 квітня 2017.
134. tvzvezda.ru, Редакция (22 липня 2015). Склад смертельного оружия из США нашли ополченцы в аэропорту Луганска. Склад смертельного оружия из США нашли ополченцы в аэропорту Луганска. Архів оригіналу за 10 червня 2017. Прочитовано 21 квітня 2017.
135. Как «ольгинские тролли» распространяли фейк с угрозами Нидерландам - Беллингкэт. Беллингкэт (ru-RU). 7 квітня 2016. Архів оригіналу за 16 лютого 2017. Прочитовано 10 лютого 2017.
136. Wall. vk.com. Архів оригіналу за 18 листопада 2016. Прочитовано 2 грудня 2016.
137. Kiber Berkut. archive.is. 18 листопада 2016. Архів оригіналу за 18 листопада 2016. Прочитовано 2 грудня 2016.
138. Сошников, Андрій (2 грудня 2016). Мистецтво фейку: арт-центр в Донецьку перетворили на "базу ІДІЛ". BBC Україна (en-GB). Архів оригіналу за 2 грудня 2016. Прочитовано 2 грудня 2016.
139. ІЗОЛЯЦІЯ в вигнанні. IZOLYATSLA. Архів оригіналу за 28 листопада 2016. Прочитовано 2 грудня 2016.
140. @DFRLab (19 вересня 2018). #MinskMonitor: Supposed Security Service Video Actually Separatists. Medium. Архів оригіналу за 27 жовтня 2018. Прочитовано 20 вересня 2018.
141. У "ДНР" помітили БТР із пропагандистського ролику "Роззброєння бази "Правого сектора". espreso.tv. Архів оригіналу за 20 вересня 2018. Прочитовано 20 вересня 2018.
142. Цензор.НЕТ. БТР из российского фейка о "разоружении базы "Правого сектора" засветился в оккупированном Донецке. ФОТОрепортаж. Цензор.НЕТ (ru-RU). Прочитовано 20 вересня 2018.

143. @DFRLab (19 вересня 2018). #MinskMonitor: Supposed Security Service Video Actually Separatists. Medium. Архів оригіналу за 27 жовтня 2018. Процитовано 20 вересня 2018.
144. Жёсткое задержание на украинском блокпосту или очередной постановочный кинофильм "ДНР" - Український мілітарний портал. Український мілітарний портал (uk-UA). 17 серпня 2018. Архів оригіналу за 17 серпня 2018. Процитовано 17 серпня 2018.
145. Путін оголосив день захоплення органів кримської влади святом. Українська правда. 27.02.2015. Архів оригіналу за 5 грудня 2020. Процитовано 28.02.2015.
146. Путін розповів, як готував анексію Криму та "рятував" Януковича. Українська правда. 08.03.2015. Архів оригіналу за 10 березня 2015. Процитовано 09.03.2015.
147. Трем частям ВДВ присвоили гвардейское звание за неизвестный подвиг. Лента.ру. 25.03.2015. Архів оригіналу за 8 червня 2020. Процитовано 25.03.2015.
148. Путин присвоил гвардейские звания трем воинским частям за героизм в боевых действиях. Новая газета. 25.03.2015. Архів оригіналу за 24 листопада 2020. Процитовано 25.03.2015.
149. Путін надав трьом військовим частинам звання гвардійських. BBC Україна. 25.03.2015. Процитовано 25.03.2015.
150. Россия развернула в Крыму полноценную войсковую группировку. РИА Новости. 30.03.2015. Архів оригіналу за 6 березня 2016. Процитовано 31.03.2015.
151. Черноморский флот России в 2016 году пополнится двумя сторожевиками и двумя подлодками. ТАСС. 23.02.2016. Архів оригіналу за 24 жовтня 2020. Процитовано 24.02.2016.
152. На ВДНХ открылась выставка, посвященная трагическим последствиям конфликта на юго-востоке Украины. Первый канал. 07.04.2015. Процитовано 14.04.2015.

153. Перейти до: "Вещественные доказательства. Донбасс. 365 дней": выставка на ВДНХ. VESTI.RU. 07.04.2015. Архів оригіналу за 11 вересня 2016. Процитовано 14.04.2015.
154. Москва влаштувала виставку з нагоди річниці наступу на Донбас. Українська правда. 14.04.2015. Архів оригіналу за 11 вересня 2016. Процитовано 14.04.2015.
155. Росія зібрала черговий "гумконвой" на Донбас. УНІАН. 02.04.2015. Архів оригіналу за 2 квітня 2015. Процитовано 14.04.2015.
156. Європарламент прийняв резолюцію про протидію російській пропаганді. Зеркало недели | Дзеркало тижня | Mirror Weekly. Архів оригіналу за 29 листопада 2016. Процитовано 29 листопада 2016.
157. Путін прокоментував ухвалення Європарламентом резолюції з протидії російській пропаганді. ТСН.ua. Архів оригіналу за 30 листопада 2016. Процитовано 29 листопада 2016.
158. Цензура в Росії: закрили ЗМІ, що пишуть правду про Україну. Архів оригіналу за 14 жовтня 2014. Процитовано 24 серпня 2016.
159. МЗС України стурбоване ситуацією зі свободою слова в Росії. [Архівовано 14 липня 2014 у Wayback Machine.] Кореспондент (журнал)
160. Цензура в дії: Мінкульт Росії заборонив виставу про Майдан на книжковому фестивалі. [Архівовано 14 липня 2014 у Wayback Machine.] Еспресо TV
161. У російських соціальних мережах автоматично видаляють пости з критикою Путіна. [Архівовано 14 липня 2014 у Wayback Machine.] Український тиждень
162. Российские сенаторы поддержали законопроект о соотечественниках, который позволит им въезжать в РФ без визы [Архівовано 12 березня 2016 у Wayback Machine.] — NEWSru.com, 12 апреля 2006

163. У ХАРКОВІ ВІРЯН ДО КИРИЛА «ЗІГНАЛИ» ФОТОШОПОМ.
Архів оригіналу за 3 січня 2018. Процитовано 2 січня 2018.
164. Aric Toler, Непостійні, взаємно-суперечливі історії Кремля щодо МН-17 [Архівовано 6 січня 2018 у Wayback Machine.](англ.) // Bellingcat, 5 січня 2018
165. МІ6: установка, з якої збили “Боїнг”, має російське походження. Українська правда. Архів оригіналу за 12 січня 2018. Процитовано 12 січня 2018.
166. У Великій Британії заявили, що літак рейсу МН17 збили з російської установки. tyzhden.ua (укр.). Архів оригіналу за 13 січня 2018. Процитовано 12 січня 2018.
167. Малазійський літак МН17 збили з російської установки, - британська розвідка. espreso.tv. Архів оригіналу за 13 січня 2018. Процитовано 12 січня 2018.
168. (англ.) EU vs DISINFO
169. Парламент заборонив пропаганду комуністичного та нацистського режимів. Архів оригіналу за 27 жовтня 2021. Процитовано 11 жовтня 2021.
170. Закон України. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. Архів оригіналу за 4 березня 2022. Процитовано 11 жовтня 2021.
171. Денис Самигін. Гасла під якими 4 місяці воює фашистська Росія
172. Ми перемогли. glavcom.ua (укр.). Архів оригіналу за 19 липня 2019. Процитовано 19 липня 2019.
173. Бедратенко, Оксана. "Як Facebook допоміг російському вторгненню до України" - MSNBC. VOA (укр.). Архів оригіналу за 11 жовтня 2017. Процитовано 11 жовтня 2017.

174. Facebook заблокував сторінку "Книги пам'яті полеглих за Україну". www.unian.ua (укр.). Архів оригіналу за 15 липня 2019. Прочитовано 14 липня 2019.
175. Facebook заблокував сторінку "Книги пам'яті полеглих за Україну". www.ukrinform.ua (укр.). Архів оригіналу за 15 липня 2019. Прочитовано 14 липня 2019.
176. Facebook заблокував сторінку "Книги пам'яті полеглих за Україну". *Українська правда* (укр.). Архів оригіналу за 16 липня 2019. Прочитовано 14 липня 2019.
177. Перейти до:"⁶ Facebook остаточно заблокував сторінку "Книга пам'яті полеглих за Україну". І "Стіну" теж. *Новинарня* (укр.). 14 липня 2019. Архів оригіналу за 14 липня 2019. Прочитовано 14 липня 2019.
178. Росія тисне на Тиждень через Німеччину. tyzhden.ua (укр.). Архів оригіналу за 19 липня 2019. Прочитовано 19 липня 2019.
179. Держкомтелерадіо звинуватило в сепаратизмі 18 газет та журналів [Архівовано 6 квітня 2015 у Wayback Machine.] *ТВі*. 16.10.201